ADLİYE CERİDESİ

Adiiye Vekâleti tarafından ayda bir neşrolunur.

Sene: 11 Kânunusani 1933 Sayı: 126

MÜNDERİCAT

Resmî kısım

Adliye tevcihatı:
— Kararnameler

Kanunlar:
— 2071, 2076 2072, 2062, 2036, 2011, 2012, numaralı kanunlar.

Kararlar ve tefsirler:
— Orman amanajman memurlarına verilecek tazminata dair
— Barut ve mevadı infilâkiye mes'elesine dair

Heyeti vekile kararları:
— Takas komisyonu teşkili hakkındaki kanunun tatbikına dair talimatnamenin mer'iyete vaz'ı hakkında kararna.

Şurayı devlet kararları:
— Mezarlıklar hakkındaki nizamnamenin dördüncü maddesinin tefsiri hakkında

Muahedenameler;
— Türkiye ile İran arasında hudut hattının tayinine ve uzlaşma, ve adlî tesviye ve hakem muahedenameleri.

Vekâletçe yapılan tamimler:
— Hukuk davalarında İngiltereden ne suretle delâil ve ifade alınabileceğine da.

Gayri resmî kısım

— Fransada mücrim çocuklar hakkında tatbik edilen ceza sistemi ve çocuklara mahsus ceza müesseseleri.
Yazan: İzmir C. M. U. baş mu, Ali Rıza
— Hukuk karşısında hakkaniyet ve mısfet
Tercüme eden : İ, Hakkı Bf.

Kararlar:
— Türk temyiz mahhemesi kararları.
— İsviçre Federal mahkemesi kararları.

ABONE ŞERAİTİ

Adet		Kuruş
12	Bir Seneliği	300

Perakende olarak beher numarası
Kuruş
30

İstanbul
CEZRİ MATBAA
1933

ADLİYE CERİDESİ

Adliye Vekâleti tarafından ayda bir neşrolunur.

Sene: 11 Kânunusani 1933 Sayı: 126

RESMÎ KISIM

ADLİYE TEVCİHATI

Açık olan adliye başmüfettişliklerine birinci sınıf adliye müfettişi Visalettin ve ikinci sınıf adliye müfettişlerinden Osman Talât ve Raşit ve açılan birinci sınıf adliye müfettişliğine ikinci sınıf adliye müfettişlerinden Kasım ve ikinci sınıf adliye müfettişliklerine üçüncü sınıf adliye müfettişlerinden Rahmi, Necmettin Zahir ve Sırrı ve bunlardan açılan üçüncü sınıf adliye müfettişliklerine dördüncü sınıf adliye müfettişlerinden Ferit, Arif ve Bedri beylerin tayinleri tensip edilmiştir.

24-12-1932

1956 SA 94

MİLLÎ KÜTÜPHANE-ANKARA-1946

KANUNLAR

Askerî ve Mülkî Tekaüt kanununun 53 üncü maddesinin tadiline ve mezkûr kanuna bir muvakkat madde ilâvesine dair kanun

Kanun numarası : 2071
Neşri tarihi : 1-12-932

Madde 1 — 3 haziran 1930 tarih ve 1683 numaralı askerî ve mülkî tekaüt kanununun 53 üncü maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:

(Alelıtlak ağır hapis cezasile ve yahut hırsızlık, emniyeti suiistimal sahtekârlık dolandırıcılık, yalan yere şahadet, yalan yere yemin, cürüm tasnii, iftira, irtikâp, irtişa ve ihtilâs suçlarının birinden dolayı altı ay veya daha ziyade hapis cezasile veyahut alelıtlak beş seneden ziyade hapis cezasile veya asgarî haddi bir seneden aşağı olmamak üzere mükerrer hapis cezalarını müstelzim suçlarla mahkûm olan memur veya mütekaitlerin tekaüt hak ve maaşları sakıt olur.

Bunlardan on beş seneden fazla hizmeti olan memurun bu kanun mucibince isabet edecek maaşına ve mütekaitlerin muhassas maaşlarına nazaran yetimlerine cezalarının icrası müddetince maaş verilir. Cezalarının hitamında bu maaşlar kesilip vefatlarında yine yetimlerine tahsis olunur.

Türk vatandaşlığını terk eden veya vatandaşlıktan iskat olunanların kezalik tekaütlük hakları sakıt olur ve bunlar mütekait iseler maaşları kesilir. Ancak bunların Türkiyede kalan ve türk vatandaşlığını muhafaza eden maaşa müstahak yetimlerinden nafakaya muhtaç oldukları sabit bulunanlar hakkında yukarıki hükümler tatbik olunur.)

Madde 2 — 3 haziran 1930 tarih ve 1683 numaralı Askerî ve mülki tekaüt kanununa aşağıdaki sekizinci müvakkat madde zeylen ilâve edilmiştir.

(Divanı âli veya istiklâl mahkemeleri tarafından bu kanunun meriyeti tarihine kadar vicahen veya gıyaben her hangi bir suçtan dolayı mahkûm olanların, mahkûmiyet hatlerine bakılmaksızın tekaüt ve yetim

maaşları hakları bu maddenin mer'iyeti tarihinden itibaren iade edilmiştir- Ancak 16 nisan 1340 tarih ve 487 numaralı kanunun 3 üncü maddesinde işaret edilenler bu hükümden istifade edemezler.)

Madde 3 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur. 28-11-932

* * *

2 haziran 1929 tarih ve 1513 bumaralı kanuna müzeyyel kanun

Kanun numarası: 2016
Neşri tarihi: 28-12-1932

Madde 1 — 1927 malî senesi nihayetine kadar Millî Hükûmet brtçelerine müteallik borçlar hakkındaki 2 haziran 1929 tarih ve 1513 numaralı kanuna tâbi olup bu kanunun neşrinden evvel hazine aleyhine Şûrayı Devlete, Muhtelit Hakem Mahkemesine veya adlî mahkemelere ve bu tarihten evvel doğrudan doğruya Maliye Vekâletine veya mahallin en büyük malmemurlarının mafevkine müracaat etmiş olanlarla sari hastalıklar sebebile öldürülmüş hayvanların bedellerinden olan matlûplarını istifa için hükûmete müracaat etmiş bulunanların müracaatları hüküm ve karara raptedilmiş olup olmamalarına bakılmaksızın makbul addedilir. Bu müracaatlar 1513 numaralı kanunun ikinci maddesile buna müzeyyel 26 mart 1931 tarih ve 1783 numaralı kanunun ikinci maddesi hükümlerine göre muameleye tâbi tutulur.

Ancak tediye usullerine halel gelmemek üzere Maliye Vekâletinde müteşekkil komisyonlar tarafından ilâma bağlı alacaklar tasfiye için tetkike tâbi tutulamaz.

Madde 2 — Bu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu Kanunun hükümlerini icraya Maliye Vekili memurdur. 24 - 12 - 1932

* * *

21 temmuz 1931 tarih ve 1857 numaralı kanunun ilgasına dair kanun

Kanun numarası : 2072
Neşri tarihi : 10-12-932

Madde 1 — Yeniden tam teşekküllü elli nahiye teşkiline ve 1452 numaralı kanuna merbut 2 numaralı cetvelin tadiline dair olan 21 temmuz 1931 tarih ve 1857 numaralı kanun ilga edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur. 6-12-932

* * *

Türkiye Cümhuriyet Merkez Bankası kanununun bazı maddelerinin tadiline ve bu kanuna bazı hükümler ilâvesine dair kanun

Kanun numarası : 2062
Neşri tarihi : 4-7 932

Madde 1 — 11 Haziran 1930 tarih ve 1715 numaralı kanunun 14 üncü maddesinin son cümlesi aşağıda yazılı olduğu veçhile tadil edilmiştir.

Ancak altın ve döviz iştirasına, ticarî ve ziraî senetlerin iskontosuna ve senedat mukabili kredi ve avanslara dair 20,

35, 36, 37, 38 ve 39 uncu maddelerde gösterilen şartlar ve haller dahilindeki emisyon bu hükümden müstesnadır.

Madde 2 — Mezkûr kanunun 20 inci maddesi aşağıda yazılı olduğu veçhile tadil edilmiştir:

Senedat iskontosuna veya senedat mukabili kredi ve avanslara tahsisen bankanın yapacağı emisyon banka sermayesinin % 70 inin tahsilinden sonra yapılabilecek ve bu emisyon miktarı kanunun 39 uncu maddesi mucibince teşekkül edecek bir komisyon tarafından tesbit edilecektir.

Madde 3 — Mezkûr kanunun 23 üncü maddesinin son cümlesi aşağıda olduğu veçhile tadil edilmiştir:

Banka idare meclisi lüzum gördüğü takdirde Hükûmetin muvafakatile bu müddetleri ikişer misline iblâğ ve üçüncü taksitin tediyesini lüzum gördüğü kadar tecil edebilir.

Madde 4 — Mezkûr kanunun 26 ıncı maddesine aşağıdaki fıkra ilâve edilmiştir.

Hükûmetin talebi ve meclisi idarenin kararile işbu A sınıfı hisse senedatı banka sermayesinin % 25 ine kadar iblâğ edilebilir. Munzam hisseler bedelinin altın olarak tesviyesi mecburî olmadığı gibi bu hisselerin yüzlük kupür olması da şart değildir.

Madde 5 — Mezkûr kanunun 33 üncü maddesinin 2 inci fıkrası aşağıda yazılı olduğu veçhile tadil edilmiştir.

A ve C sınıflarında bulunan hisse senetleri miktarları sermayenin tezyidinden mütevellit hal müstesna hiç bir veçhile işbu kanun ile kabul edilmiş olan miktarları tecavüz edemez.

Madde 6 — Mezkûr kanunun 34 üncü maddesine aşağıdaki fıkralar ilâve edilmiştir.

Banka hazinenin hitamı vadesine azamî üç ay kalmış bonolarını resen iskonto edebilmek salâhiyetini haizdir. Şu kadar ki bu işe bankanın tediye edilmiş sermayesinin % 40 ından fazlası tahsis edilemez. Bu suretle iskonto edilecek

olan hazine bonolarına tatbik edilecek faiz nisbeti banka meclisi idaresince ayrıca tayin olunur. Banka borsada mukayyet Devlet tahvilâtını veya Devlet kefalet ve taahhüdünü haiz olup resülmal ile faizinin altın esasile tesbit edilmiş bir para ile tediyesi meşrut tahvilâtı veya tediye edilmiş sermayesi ekalli beş milyon Türk lirası olan Türk bankalarının tahvilâtını alıp satmak hakkını haizdir. Ancak bu işe merkez Bankasının tediye edilmiş sermayesile ihtiyat akçesi mecmuunun % 50 sinden fazlası tahsis edilemez. Aynı zamanda alım muamelesinin icrası için meclisi idare azasından asgarî beşinin ittifakı şarttır.

Madde 7 — Mezkûr kanunun 38 inci maddesine aşağıdaki fıkralar ilâve edilmiştir.

vadesi dokuz ayı tecavüz etmiyen ziraî senetler de ticarî senetler gibi iskontoya kabul edilebilir. Şu kadar ki bunların miktarı tediye edilmiş sermayenin % 15 ine muadil meblâğla ticarî iskonto cüzdanının % 15 i yekûnunu tecavüz edemez. Ancak banka heyeti umumiyesi, tediye edilmiş sermayenin % 15 nisbetini % 25 e iblâğ edebilir.

Bundan başka hitamı vadesine azamî üç ay kalmış olan ve bir banka tarafından ibraz edilen üç imzayı muhtevi hazine bonoları da ticarî senetler hükmünde iskontoya kabul edilir. Yalnız bu nevi senedatın yekûnu Merkez Bankasının tediye edilmiş sermayesinin % 40 na muadil miktarı tecavüz edemez. Şu kadar ki meclisi idare bu miktarı ve vadeyi azamî iki misline iblâğ edebilir. Bu nevi hazine bonolarının iskonto nisbeti Maliye vekâletile banka idare meclisi arasında takarrür ettirilir.

Yukarıdaki fıkralarda zikredilen kuyut ve şurut mahfuz kalmak üzere banka iskonto etmek salâhiyetine malik olduğu hazine bonolarile ticarî ve ziraî senetler üzerine avans ve kredi vermek hakkına da sahiptir.

Madde 8 — Mezkûr kanunun 51 inci maddesine aşağıda ki fıkra ilâve edilmiştir.

Banka döviz tevdiatı kabulüne ve karşılıklı karşılıksız

avans almağa mezundur. Bu kabil muameleler için icabında vereceği faizin miktarı yukarıdaki tahditlere tâbi değildir.

Madde 9 — Mezkûr kanunun 72 inci maddesinin son iki cümlesi aşağıda yazılı olduğu veçhile tadil edilmiştir.

Mürakabe komisyonu azalarının müddeti iki senedir. Her sene nısfı tebdil olunur ve aradan bir senelik fasıla geçmedikçe yeniden intihap edilemezler.

Madde 10 — Mezkûr kanunun muvakkat maddeler kısmına 9 numaralı aşağıdaki fıkra ilâve edilmiştir.

İlk mürakiplerin biri (B) ve (C) diğeri (D) sınıfı hissedarları tarafından intihap edilenlerden olmak üzere ikisi kura ile 1933 adi heyeti umumiyesinde tebdil ve yerlerine yenileri intihap olunur. Diğer ikisi de 1934 adi heyeti umumiye içtimaına kadar hizmette devam eder.

Madde 11 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 12 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

3 / 7 / 1932

* * *

Ziraat Bankası hakkındaki 19 mart 1340 tarihli ve 444 numaralı kanuna müzeyyel 8 haziran 1930 tarih ve 1697 No.lu kanunun 2 inci ve 3 üncü maddelerinin tadiline ve 21 mayıs 1928 tarih ve 1301 numaralı kanunun 5 inci maddesinin son fıkrasının ilgasına dair kanun

Kanun numarası : 2036
Neşri tarihi : 4-7-932

Madde 1 — Ziraat Bankası hakkındaki 19 mart 1340 tarih ve 444 numaralı kanuna müzeyyel 8 haziran 1930 tarih ve

1697 numaralı kanunun 2 inci maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:

Ziraat Bankasının münhasıran zürraa ve (zürradan müteşekkil ziraî kooperatiflerle kooperatif birliklerine) yapacağı her nevi (kredi muamelelerine) ait deyin senetlerile bu kredilere müteferri bilumum senedat, evrak, vesaik, kuyut, defatir ve hulâsai hesabiyeler ve bankaya teminat gösterilen gayri menkullerin ipotek ve menkul rehin muameleleri damga, tapu ve noter harçları, muamele vergisi ve sair her nevi tekâlif ve rüsumdan muaftır.

Köylerde zürra Ziraat Bankasınca yapılacak ziraî kredilere müteferri evrak, senedat, kuyut, defatir ve hulâsai hesabiyelerin ihtiyar heyetlerince tasdiki, noter tasdiki hükmünde olup aynı muafiyetler dairesinde icra olunur.

Madde 2 — 8 haziran 1930 tarih ve 1697 numaralı kanunun üçüncü maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir.

Ziraî kredi muamelelerinde Ziraat Bankasına teminat gösterilen gayri menkullerin ipotek muameleleri banka memurlarının tahrirî talebi üzerine tapu idarelerince ibraz olunacak deyin ve tapu senetlerine müsteniden takrir alınmıyarak derhal ifa ve tescil olunur.

Madde 3 — 21 mayıs 1928 tarih ve 1301 numaralı kanunun beşinci maddesinin son fıkrası hükümleri mülgadır.

Madde 4 — Bu kanun 1 temmuz 1932 tarihinden muteberdir.

Madde 5 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra vekilleri Heyeti memurdur. 30-6-1932

* * *

Türkiye - İran hudut hattının tayini hakkında Tahranda 23 kânunusani 1932 tarihinde imzalanan itilâfnamenin tasdikına dair kanun

Kanun numarası: 2011
Neşri tarihi : 18-6-1932

Madde 1 — Türkiye - İran hudut hattının tayini hakkında Tahranda 23 kânunsanî 1932 tarihinde imzalanan itilâf-

name ile cüzü mütemmimini teşkil eden mektup kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun ahkâmını icraya Millî Müdafaa Dahiliye ve Hariciye Vekilleri memurdur.

19-6-1932

[Merbut muahedename kısmı mahsusunda münderiçtir.]

* * *

Türkiye - İran Hükûmetleri arasında aktedilen « uzlaşma, adlî tesviye ve hakem muahedesi » nin tasdiki hakkında kanun

Kanun numarası : 2012
Neşri tarihi : 23-6-1932

Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile İran şahlığı arasında Tahranda imza edilmiş olan « uzlaşma adlî tesviye ve hakem muahedenamesi » kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun icrasına Hariciye vekili memurdur.

19-6-1932

[Merbut muahedename kısmı mahsusunda münderiçtir]

KARARLAR VE TEFSİRLER

Orman amanajman memurlarına kanun mucibince verilecek tazminat hakkında

Karar No: 737

Orman amanajman gruplarına ve bu işlerde çalışan orman mühendislerine 1509 numaralı kanun ile bu kanunun müstenit bulunduğu 657 numaralı kanun mucibince yevmiye hesabile verilmekte olan tazminatın sureti tediyesindeki tereddüdün tefsir tarikile halli mümkün değildir. Maamafih bu mesele 1932 malî senesi bütçe kanununa merbut kadrolara ilâve edilen kadro ile 1932 senesi için ve ayrıca Yüksek meclisçe kabul buyrulan 2073 numaralı kanun ve buna merbut kadro ile de 1931 senesi için halledilmiş olduğundan tefsir talebini havi tezkerenin hükûmete iadesine karar verilmiştir. 15-2-932

* * *

Barut ve mevaddı infilâkiye meselesine dair karar

Karar No: 738

Barut ve mevaddı infilâkiye meselesine dair Adliye ve teşkilâtı esasiye encümenlerinden mürekkep muhtelit encümence tanzim kılınan aşağıdaki mazbata tasvip edilmiştir. 15-12-932

* * *

Barut ve mevaddı infilâkiye inhisarının müzayedesine fesat karıştırmak ve bazı devlet memurlarına rüşvet vermek maznu-

niyetle ve İstanbul müddeiumumiliğinin 5 temmuz 1929 tarihli talepnamesile İstanbul yedinci istintak dairesinde haklarında tahkikat icra edilen İbrahim beyzade Lûtfi ve Jan Basat ve Nesim Mazelyah ve Kemal Nasi ve Salamon Nasi Jül, Jan, Leon Fresko Efendilere isnat edilen suçlarda rüşvet almak suretile müşareketi olduğu ifade ve iddia edilmesinden dolayı Maliye vekâleti sabık Varidat umum müdürü Kâmil ve Kavanin şubesi Müdürü İsmail Edip ve Varidat umum Müdürlüğüne vekâlette bulunmuş olan sabık Ankara Defterdarı İhsan ve İstanbul Defterdarlığı tetkik memurlarından Tevfik Nedim Beyler ve delâili imhadan maznun Cemil Süleyman Bey hakkında tahkikat icrası lüzumuna binaen evrak ciheti mülkiyeye tevdi ve maliye müfettişleri marifetile tahkikat ifa ettirildikten sonra müddeiumumilik vasıtasile Ankara Birinci İstintak Dairesine verilerek icra kılınan tahkikat esnasında esbak Maliye Vekili Hasan Beyin barut imtiyazı müteahhitlerinden 7500 liralık bir otomobili hediye olarak kabul etmek ve fişek mukavelenamesi hilâfına rüşvet mukabilinde avanslar v rmek ve revolver işinde de müttehaz karara muhalif muamele ifa etmek gibi zamanı vekâletine müteallik bazı muamelâtta maznunların suçlarına müşareketi beyan ve iddia edilmiş ve diğer maznunlara ait hususatın da tenevvürü Hasan Bey hakkında tahkikat icrasına vabeste bulunmuş olup bu cihet ise Büyük Millet Meclisinin selâhiyeti dahilinde olduğundan ve diğer maznunların tâbi olacağı muhakeme usul ve mercii de Hasan Bey hakkındaki tahkikat neticesine bağlı olacağından Ankara Birinci Müstantikliğinin 5 mayıs 1932 tarihli kararile evvelemirde bu cihetin ifa ve ikmali zımnında evrakı müteferria müddeiumumiliğe tevdi ve Adliye Vekâleti vasıtasile Başvekâletten 18 - V - 1932 tarih ve 6 - 1319 numaralı tezkere ile Yüksek Reisliğe irsal kılınmakla Büyük Millet Meclisinin 16 nisan 1932 tarihindeki 64 üncü inikadında dahilî nizamnamenin 170 inci maddesi mucibince bir tetkik encümeni teşkili karar altına alınmış ve mezkûr encümenin 25 haziran 1932 tarihli raporunda meselenin tenvirile hakikatın meydana çıkarılması için tahkikat icrasına lüzum gösterilmiş ve bu rapor mefadı Meclisin 27 haziran 1932 tarihindeki 72 inci inikadında kabul edilmiş olmakla Muhtelit Encümenimiz tahkikata başlamıştır.

Encümenin ilk içtimaında, tevdi edilen evrakın kesret ve tenevvüü nazarı dikkata alınarak hadiseyi ve delillerini cem ve telfik etmek üzere bir ihzarî komisyon teşkili münasip görülerek o suretle tetkikat icra ve vaziyet bir raporla telhis edilmiş idi.

Rapora nazaran : Barut ve mevaddı infilâkiye inhisarı ihalesinin kapalı zarflar açıldıktan ve mazbata tanzim edildikten sonra alenî münakasa icrası suretile yapılmasına ve taliplerden birinin istinkâfı menfaat mukabili olduğunun bilâhara anlaşılmasına göre bunda Hasan be-

MİLLÎ KÜTÜPHANE - ANKARA - 1945 -

yin de menfaattar olup olmadığı, 10 000 rovelver ithaline müsaade edilmekte, fişek mukavelesine zeylolarak ikinci bir mukavele yapılmasında; 716 559 fişek ithaline müsaade olunmakta ve avans namile müteahhide verilen paralarda da maznunlardan bazılarının ifadesi veçhile Hasan beyin bir menfaat temin edip etmediği ve müteahhitlerden bir otomobil alıp almadığı noktalarının tahkiki icap etmektedir.

Muhtelit encümen hadiseyi bir kerre de müruru zamau noktasından tetkike lüzum görmüş ve bunun üzerine ihzarî komisyon tarafından icra kılınan tetkik neticesinde maznunlardan Kâmil ve İhsan beylerin istintak dairesinde evvelce müruru zaman iddiası dermeyan ederek müstantik tarafından reddedildiği ve işi itirazen tetkik eden mahkeme reisi tarafından da bu ret kararının tasdik edildiği görülmüş ve hadisenin vukuu ile tahkikatın İstanbulda başlaması arasında müruru zaman haddine baliğ bir müddet geçmediği gibi ceza kanununun 106 ıncı maddesinde bir cürümden dolayı yapılan ve müruru zamanı kesen muamelelerin cürümde her ne suretle olursa olsun methali olup ta aleyhinde takibat ve tahkikat yapılmamış olan kimseler hakkında dahi müruru zamanı keseceği musarrah bulunmuş olmasına nazaran haklarında sonradan tahkikata başlananlar içinde müruru zaman meselesi varit olmadığı tesbit edilmiş ve keyfiyet muhtelit encümence kabul edilmiştir.

Şu hazırlıklarla tahkik mevzularına nüfuz eden encümen; hadiselerin esbak Maliye Vekili Hasan Beyi alâkadar eden kısımları üzerinde kendisini isticvap etmiş ve otomobil meselesindeki izahatını müeyyit olarak ibraz eylediği vesikaları encümen evrakı meyanına almıştır. Diğer kısımlar üzerindeki izahatından, kendisinin vekâleti zamanında Varidat Umum Müdürlüğünü asaleten ve vekâleten idare eden Kâmil ve İhsan Beylerin de isticvabı lüzumu hasıl olmuş ve fazla olarak o tarihlerde Nakit İşleri Müdürlüğünde bulunan macit Bey ile Hukuk Müşavirliğinde Süreyya Beyin malûmat ve şehadetine de müracaat edildikten ve İhsan Bey tarafından ifadei şifahiye makamına kaim olmak üzere ayrıca verilen izahname dahi encümen evrakı meyanına alındıktan sonra vaziyetin tenevvür ettiğine ve tahkikatı başkaca tevsie mahal olmadığına ittifakla karar verilerek aşağıdaki neticeye varılmıştır :

Münakasaya fesat karıştırmak meselesi :

1341 senesi muvazenei umumiye kanununun 57 nci maddesile kabul edilen barut ve mevaddı infilâkiye inhisarının işletilmesi Maliye Vekâletince kapalı zarf usulile münakasaya konularak iştirak eden taliplerin teklifleri ihale komisyonunca tetkik edilip en müsait şerait Babanzade Fuat Beyin temsil ettiği (Liknoza) şirketinin olmakla mezkûr şirkete ihale için mazbata tanzim edilmiş iken bir gün evvelki tarihle Lûtfu

Bey tarafından verilen istid'ada daha müsait şerait teklif edileceği derıneyan edildiğinden Hasan Bey tarafından alenî münakasa emredilmiş ve icra kılınan alenî münakasa neticesinde diğer taliplerin çekilmesile 2 ağustos 1926 da İbrahim Bey zade Lûtfi ve şürekâsı şirketine ihale edilmiştir.

Lûtfi Beye yapılan ihale; Hasan Beyin istida derkenarında işaret ettiği hazine menfaatini temin etmiş bulunmakla beraber Fuat Beyin çekilmesi 25 000 lira mukabilinde olduğu evrak meyanındaki mektuplar, hesap hulâsaları ve İş Bankasının iş'arile anlaşıldığına göre de Lûtfi ve Fuat Beyler arasındaki bu hadise yine bir suç mevzuu teşkil edebilir. Fakat Hasan Bey için şu fesat karışma keyfiyetinde bir müşareket deliline tesadüf edilemediği gibi münakasayı ikinci defa olarak alenî icra ettirmekte de menfaat kastina delâlet edecek bir hal görülememiş ve münakasaya verilen bu şekilde müzayede, münakasa ve ihalât kanununa muhalefette bulunmamış olmakla beraber alenî münakasanın icrası hazineye mühim menafi temin etmiştir.

Maamafih bu sıra sıhhî sebeplere binaen Hasan beyin istifası vuku bulmakla ihale muamelesi halefi Mustafa Abdülhalik bey tarafından icra edilmiştir.

10 000 revolver ithaline müsaade meselesi

1341 senesi muvazenei umumiye kanununun 57 inci maddesinde istimali caiz revolverlerin satışının inhisar altına alınması üzerine evvelce siparişi olanların 15 temmuz 1341 zevaline kadar Rüsumat müdüriyetine beyanname vermesi ve aksi takdirde revolverlerin gümrüklerden ithaline müsaade edilemiyeceği Maliye vekâletince ilân edilmiş olmasına rağmen maznunlardan Jül Fresko tarafından muahhar tarihlerle vaki istidalarda mukaddem bir siparişi olduğundan ve ilânı görmedikleri için vaktile müracaat edemediklerinden bahisle 10 000 revolverin ithaline müsaade istenilmesi üzerine varidat umum müdürü vekili İhsan bey vekâlet makamına verdiği müzekkerede tetkik edilen vesikalara nazaran siparişin evvelce vukuu anlaşıldığından bir defaya mahsus olmak ve emsal teşkil etmemek üzere ithaline müsaade cihetini terviç ettiğinden vaki talep bu esbabı mucibeye müsteniden Hasan bey tarafından da mucibe iktiran ettirilmiştir.

İcra kılınan tetkikat neticesinde münhasıran revolverler için heyeti vekileden musaddak bir talimatname mevcut olmadığı ve yapılan ilânın ancak maliye vekâletinin kendi salâhiyetini istimal suretile ittihaz eylediği idarî tedbirler cümlesinden olduğu anlaşılmış ve dairesinin kanunen mesuliyeti tekabbül ederek tetkik ettiği vesikalara müsteniden gösterdiği lüzum ve icap üzerine bir vekilin teferruata inerek tekrar

tetkik etmesine imkân ve mecburiyet te tasavvur edilememiş bulunduğundan bu noktada Hasan beyin şahsına atfedilen yolsuzluk varit görülememiştir.

Fişek mukavelesine zeylolarak ikinci bir mukavele yapılması:

İnhisar altındaki av ve revolver fişeklerinin birinci mukavele mucibince celbedilmiş olan çeşitleri ihtiyacı ve talepleri tatmin etmediği ve çeşit noksanlığı satışına mâni olduğu cihetle noksanların pazarlık suretile ikmali için heyeti vekile kararı istihsal etmek üzere Varidat umum müdürlüğünün bir ihtiyaç cetveline merbut müzekkeresi üzerine Maliye vekili Hasan beyin keyfiyeti heyeti vekileye arz ve takdimini ve karar istihsali ve neticede yine evvelki müteahhitle ve fakat pazarlık esası üzerine bir zeyli mukavele yapılmasında müzayede, münakasa ve ihalât kanununun ahkâmına muhalif bir vaziyet görülemediği gibi Hasan beyin böyle bir mukavele aktine mütedair muamelâtta mevzuubahs yolsuzluk ve suiistimale iştirakini gösterir bir hale de tesadüf edilememiştir.

716 559 fişek ithaline müsaade meselesi:

Bu fişeklerin müsadere veya mahrecine iadesi hakkındaki muameleden haberdar olmayan vekil Hasan bey; işbu fişenklerin ikinci mukavele mucibince celbi takarrür eden çeşitlerden bulunması hasebile mezkûr mukaveleye mahsuben ithaline müsaade olunması hakkında varidat umum müdürlüğünün gösterdiği lüzuma binaen (mucibince) işaretini koymuştur ki bunda Hasan beye isnadı kabil bir suç unsuru göülememiştir.

Avans meselesi:

Askerî fabrikalar umum müdürlüğünün 1340 senesi bütçe kanunile Devlet inhisarına alınan ve işletilmesi Askerî fabeikalar Umum Müdürlüğüne verilen av ve revolver fişekleri inhisarının 9 kânunu evvel 1341 tarih ve 652 numaralı kanun ile Maliye Vekâletine devredilmesi üzerine müteahhit İbrahim Bey zade Lûtfi bey Maliye Vekâletine bir istida vererek bayilere verilen malların idareye maledilmiş sayılması ahiren Fabrikalar Umum Müdürlüğünce kabul olunduğunu ve cereyanı muamelenin tetkiki ile kendisine teslimatına mukabil para verilmesini telep etmiş ve istida Varidat Umum Müdürlüğüne usulen havale olunmuş ve Varidat Umum Müdürlüğü dahi cereyanı muameleyi Fabrikalar Umum Müdürlüğünden sor-

muştur. Fabrikalar Umum Müdürlüğünün cevabî tahriratındaki (bayilere teslim edilecek miktarın idaremize maledilmesi ahiren kabul edilmiştir) fıkrasına istinaden Varidat Umum Müdürlüğü vekâlet makamına müteahhit Lûtfi bey tarafından teslim edilen fişeklerden ve bunun miktar ve bedelinden ve ancak hesabı görülmediği için matlûbatı tahakkuk ettirilmediğinden bahsile (bersabık avans itası) için lüzum göstermiş ve vekil Hasan Bey dahi mucip işareti koymuştur.

Varidat Umum Müdürlüğü vekil Hasan beye kat'î hesabı yapıldığında mahsubu icra edilmek lâzımgelen vacibüttediye bir Hazine borcu mevcut olduğu kanaatini vermiş ve sepkeden muamelenin dahi aynı merkezde olduğunu söylemiş ve şu suretle ita emri istihsal edilmiş ve vekil Hasan beyin (mucibince) işareti olmaksızın Varidat umum müdürlüğünün tediye cetvelleri meyanına kaydettirerek Nakit İşleri Müdiriyeti tarafından yaptırılan müteaddit tediyelerin dahi yukarıda izah edilen esas ve muameleye istinat ettirildiği anlaşılmış ise de mesul ve salâhiyettar daire müdürünün gösterdiği icabı kabul eden vekil Hasan beyin muamelede muahaze ve mesuliyetini mucip bir hal görülememiştir.

Otomobil meselesi:

Hasan beye hediye edildiği söylenen otomobil meselesi etrafında İhzarî komisyonunda tamikan tetkik ve telhis ettiği vakıalar ve ifadelerle Hasan beyin izahatı ve ibraz eylediği vesikalar tetkik edildi:

İstanbul ve Ankarada muhtelif otomobil acentalarından alınan malûmata 7500 lira kıymetinde her hangi bir otomobilin Hasan beye satıldığına veya diğer maznunlardan bazıları tarafından böyle bir otomobil alındığına dair bir kayıt ve işarete tesadüf edilmeyip bilâkis maznunların muhtelif ifadelerle birbirini tekzip ettiklerl ve nihayet maznunlardan ikisinin kendi aralarında taksim etmek üzere şeriklerine gösterdikleri bazı mevhum masraflar meyanına böyle bir otomobil de dahil ettiklerini söylemeleri ve Hasan beyin kendi ihtiyacına binaen bizzat satın aldığı (Fiat) ve (Kraysler) otomobillerinin bir kısım vesikalarını ibraz eylemesi delâletlerile otomobil hadisesinin musanna olduğuna kanaat hasıl olmuştur.

Yukarıda izah olunan sebeplere binaen isimleri yazılı maznunlara isnat olunan suçlara Vekil Hasan beyin irtibat ve iştirakini gösterir bir hale tesadüf edilemediğinden hakkında takibat icrasına ve son tahkikatın açılmasına mahal olmadığına bir reyi muhalife karşı ekseriyetle ve evrakın kanunî merciine iadesine ittifakla karar verilmiştir.

HEY'ETI VEKİLE KARARLARI

Kararname No. 13433

29 - 5 - 1932 tarih ve 1993 sayılı kanun ile teşkil edilmiş olan takas komisyonuna ait ilişik talimatnamenin tatbikı; İktisat Vekilliğinin 21-11-1932 tarih ve 8634 - 242 sayılı teskeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 21 - 11 - 1932 toplantısında kabul olunmuştur. 21 - 11 - 1932

* * *

Takas Komisyonu teşkili hakkındaki 1993 numaralı ve 29 - 5 - 1932 tarihli kanunun tatbikına dair talimatname

Madde 1 — 1993 numaralı ve 29 - 5 - 1932 tarihli kanun mucibince bir takas komisyonu teşkil edilmiştir. Komisyon İktısat Vekâletine merbut olup bütün kararları İktısat Vekâletinin tasdikile muteber olur.

Madde 2 — Komisyon içtima zamanlarını ve çalışma tarzını kendisi tesbit eder ve İktisat Vekâletinin tasdikile muteber olur.

Madde 3 — Komisyonun idare masrafları İktisat Vekâleti bütçesinden tesviye olunur. Bu masarifin senevî yekûnu bin lirayı geçemez.

Sarfiyat umumî kâtibin imzasile icra olunur.

Madde 4 — Komisyon muamelâtı umumî kâtiplik tarafından tedvir olunur.

Madde 5 — Komisyonun vazaifi şunlardır :

1 - Bedelleri devlet butçesile hususî ve mülhak bütçelerden belediye ve amme müesseseleri « darülfünun gibi » ile menafii umumiyeye hadim müesseseler « Hilâliahmer, Himayeietfal gibi » bütçelerinden veya imtiyazlı müessese ve şirketler tarafından ödenmek suretile ecnebî memleketlerden ithal edilecek eşyanın satın alınmasına ait talep ve tekliferi toplamak.

2 - Bu talep ve teklifleri takasa tâbi tutmak.

3 - 1334 numaralı kararnamenin üçüncü maddesile bu maddeye tevfikan tanzim ve ilân edilmiş olan talimatname hükümleri dairesinde ihraç edilecek eşya mukabilinde memlekete ithal edilen eşyanın ihracat ve ithalât itibarile vesaikini tetkik ve hesaplarını tutmak.

4 - Bu işlerle alâkasından dolayı İcra Vekilleri heyetince tensip olunacak diğer hususlarla iştigal eylemek.

Madde 6 — Komisyon, İktisat vekilinin inhası ve İcra Vekilleri Heyeti kararile tayin olunan bir umumî kâtibin riyaseti altında Millî Müdafaa, Dahiliye, Maliye, Gümrük ve inhisarlar, Nafıa, İktisat Ziraat ve Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletlerinin A serisinde bulunan memurları arasından İcra Vekilleri Heyeti kararile tayin olunacak birer azadan ve merkezleri Ankarada bulunan Cümhuriyet Merkez, İş, Ziraat ve Emlâk ve Eytam Bankalarından müntehap birer mümessilden mürekkeptir.

Madde 7 — Komisyona Vekâletlerin A serisinde bulunan memurları arasından İcra Vekilleri Heyeti kararile tayin edilmiş olan azalar ile Bankalar mümessilleri arasında vazife ve salâhiyet itibarile hiç bir fark yoktur.

Madde 8 — Komisyonda temsil edilmeyen idare ve müesseselere ait işlerin müzakeresinde bu idare ve müesseselerden bir mümessil davet olunur.

Bu mümessilin reyi istişaridir.

Madde 9 — 13344 numaralı kararnamenin yedinci maddesi mucibince bu talimatnamenin 5 inci maddesinin birinci bendinde yazılı müesseselerin alacakları ecnebi eşyasına mukabil halı, tiftik, gülyağı, palamut ve hülâsası, kereste ve travers, 1930 senesi ve daha evelki seneler mahsülünden olmak şartile tütün, kömür hariç olmak üzere madenler ve bunlara ilâveten İktisat Vekâletince kabul ve ilân olunacak memleket mahsulât ve mamulâtından muadil kıymette eşyanın ihracı mecburidir.

Madde 10 — Dokuzuncu maddede mecburiyetin ifa edildiği takas komisyonunca tesbit ve tasdik edilmedikçe müteahhitler ve hak sahiplerine istihkakları tediye olunmaz. Komisyon kendisine verilen evrakın muamelesini on gün zarfında bitirir.

Madde 11 — Beşinci maddenin birinci bendinde yazılı müesseseler ecnebi malı olarak alacakları eşyadan mübrem ve müstacel gördüklerini ayda bir defa bin liraya kadar takassız mubayaa edebilirler. İktisat vekâleti her müessesenin ihtiyacına ve göreceği lüzum üzerine bu miktarı ayda Millî Müdafaa ve Gümrük İnhisarlar vekâletleri için on bin, diğerleri için beş bin liraya kadar tezyide salâhiyetlidir.

Bunun haricinde bu müesseselerin ecnebi malı olarak hariçten getirecekleri veya dahilden mubayaa edecekleri bilcümle ecnebi malı eşya takasa tâbidir.

Madde 12 — Beşinci maddenin birinci bendinde yazılı müesseseler mubayaatlarını kendi usullerine göre kendileri yaparlar. Yalnız bunların mukavelenamelerine takas hükümlerini derç etmeleri ve aşağıda yazılı hükümlere riayetleri mecburidir. Şöyle ki: Gerek memleketlerden alınacak ecnebî eşyanın bedeli müesseseler tarafından millî bir bankaya ve eşyayı verecek olan müessese veya şahıs namına olarak yatırılır. Bu müessese veya şahsın ihraç etmek üzere alacağı dokuzuncu maddede yazılı eşya bedellerinin bu hesaptan tesviyesine müsaade olunur.

Bunun için de satıcı ile akteylemiş olduğu mukaveleyi komisyona ibraz ederek komisyonun paranın bloke edildiği bankaya yazması icabeder. Bilâhara mal ihraç olununca ihraç vesikasının komisyona ibrazı mecburidir. Komisyonca bu husus için naktî banka teminatı talap olunur.

Madde 13 — Takası temin edilmiş olan eşya takas komisyonunun göstereceği usul dairesinde olmak şartile komisyonun müsaadesile kontenjan harici olarak ithal olunur.

Madde 14 — Ecnebi malı almak hususundaki 9682 numaralı kararname hükümleri bakidir.

Madde 15 — Takas temini suretile yapılan siparişat ve mubayaatta memleket eşyasının ihracından evvel müteahhit ve hak sahiplerine ancak yüzde yirmi beşe kadar komisyon kararile avans verilebilir.

ŞURAYI DEVLET KARARLARI

11410 numaralı mezarlıklar nizamnamesinin dördüncü maddesinin 2 nci fıkrasının tayini manası hakkında

Tanzimat Dairesi mazbatası

No: 30 - 30

Belediye kanununun 160 ıncı maddesine tevfikan tanzim ve neşrolunan mezarlıklar nizamnamesinin dördüncü maddesinin ikinci fıkrasında kanunun mevzu bahs etmediği mezarlıklardan münkalip arsaların da belediyelere devrine dair bir hüküm konulduğu ve halbuki nizamnamelerin, kanunların tatbik suretlerini irae ve yahut kanunun emrettiği hususatı tesbite dair mevadı muhtevi olarak ahkâmı cedideyi muhtevi olmaması Teşkilatı Esasiye kanununun sarahati icabından olduğu ve kanunun hükmü metruk ve kimsesiz mezarlıklarla Evkafa ait umumî mezarlıkların belediyeye devrine maksur olup mezarlıklardan münkalip arsalar üzerinde kanunun neşri tarihine kadar evkafın envai tasarrufat ile müktesep hakkı vazıı kanunca tanınarak bunlar hakkında kanun sakit kaldığı halde nizamnameye konulan bu hükümden dolayı belediyelerin taleplerini pek ileriye götürerek müktesep hakları da ihlâle müncer olduğu ve evkafın bulunduğu vaziyet itibarile bu kabil akaratın da elinden alınması memleketin medarı iftiharı olan abidatın idamesini imkânsız bırakacağı beyanile ya nizamnamenin mevzuubahis maddesi fıkrasının esasen kanun haricinde hükmü ihtiva etmesi hasebile tayyı ve yahut bu fıkradaki arsaların envai tasarrufattan biri ile tasarruf edilmemiş; akar haline getirilmemiş arsalar olduğunun tefsiri için Şurayi Devlete veya nizamnamenin kanuna muhalefeti hakkındaki iddianın nazarı dikkate alınarak maddei kanuniyenin tefsiri hususunun Meclisi aliye arzı şıklarından birinin tercihile iktizasının müsaraaten ifası hakkında Evkaf Umum Müdürlüğünden Yüksek Başvekâlete takdim olunup Şurayi Devlete havale ve dairemize tevdi kılınan 16 - 11 - 932 tarihli ve 117250 - 125 numaralı tezkere mütalea olundu.

Tezkerede iki şık gösterilerek bunlardan birinin tercihi Yüksek Başvekâletin takdirine bırakılmış ve Yüksek başvekâletçe de keyfiyet Şurayi Devlete havale buyrulduğuna göre tefsir şıkkının tercih edildiği anlaşılmıştır.

Filhakika Teşkilâtı Esasiye kanununun elli ikinci maddesinin nizamnamelerin tedvin sureti gösterildikten sonra son fıkrasında nizamnamelerin kanunlara mugayereti iddia olundukta bunun mercii halli Büyük Millet Meclisi olduğu tasrih edilmekte ise de aşağıda izah edildiği veçhile nizamnameye kanunda olmıyan yeni bir hüküm ilâve edilmiş olmadığı gibi esasen kanun ile nizamname arasında bir mugayeret de görülmemektedir.

Meselenin lâyikile tenvirine hizmet etmek üzere evvel emirde kanun maddesinin vaz'ında düşünülen secepler anlaşılmak için tetkikat icra edildi.

Dahiliye vekâletince tanzim ve şûrayı devletçe de tetkik olunarak Büyük Millet Meclisine sevkedilen belediye kanun lâyihasında mezarlıkların belediyeye devri hakkında bir madde mevcut olmayup belediye kanunu lâyihasının tetkiki için teşkil olunan muvakkat encümence metruk ve kimsesiz mezarlıklarla vakfa ait umumî mezarlıkların bilcümle hukuk ve vecaibi ile belediyelere devri icap edeceği mütalea olunarak encümen mazbatasında bu esasın 160 ıncı madde halinde lâyihaya ilâve edildiği tasrih edilmiş ve lâyihaya da (metruk ve kimsesiz mezarlıklarla vakfa ait olan umumî mezarlıklar bilûmum hukuk ve vecaibi ile belediyelere devrolunmuştur. Bu kanunun neşrinden sonra belediyeler devren alıncaya kadar satılması memnudur.) şeklinde 160 ıncı madde ilâve kılınmıştır.

Bu maddenin Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesince müzakeresi sırasında taksitle satılıp henuz istifa edilmiyen taksit bedellerinin dahi belediyelere ait olacağı yolunda bir fıkranın ilâvesi Gümüşhane mebusu Hasan Fehmi ve Bitlis mebusu Muhittin Nami beyler tarafından ayrı ayrı teklif olunarak heyeti umumiyece de maddenin bu ilâve ile kabul edildiği zabıt ceridelerinin mütaleasından anlaşılmıştır.

1580 numaralı ve 10 Nisan 1930 tarihli belediye kanununun 160 ıncı maddesi şu şekildedir.

(Metruk ve kimsesiz mezarlıklarla vakfa ait olan umumî mezarlıklar bilûmum hukuk ve vecaibi ile belediyelere devrolunmuştur. Bu kanunun neşrinden sonra belediyeler devren alıncaya kadar satılması memnudur. Bu kanun neşrinden evvel Evkafça taksitle satılan mezarlıkların henuz istifa edilemiyen taksıt bedelleri dahi belediyeye aittir.

Belediyeler bu kanun mucibince yapılacak nizamnameye göre en çok on seneye kadar mezarlıklara ait tesisatı ikmal ederler.)

Daha sonra nizamname maddesinin bu suretle tedvinindeki sebepler araştırıldı

Kanunun neşrinden sonra maddenin son fıkrasında mezarlıklar hakkında yapılması emrolunan nizamnameye müteallik lâyıha Dahiliye vekâletince tanzim ve şûrayı devlete tevdi kılınmıştı. Bu lâyıhanın tanzimat dairesinde müzakeresi neticesinde kaleme alınan esbabı mucibe mazbatasının bu maddeye müteferri kısmı aşağıya aynen nakledilmiştir. (ikincimadde elyevm evkaf idaresile belediyeler arasında mevcut olduğu anlaşılan itilâfları halledecek ve kanunu tavzih eyliyecek mahiyette görülmemiştir. Belediye kanununun 160 ıncı maddesinin 3 üncü fıkrası kanunun neşrinden evvel evkafça taksitle satılan mezarlıkların henuz istifa edilemiyen taksit bedellerinin belediyelere ait olduğu hükmünü vazetmiştir.

Bu fıkra hükmüne göre üzerine bina yapılmış olan arsalar (mezarlık) mefhumuna dahil olamıyacağından bunlar ve binaya merbutiyeti zarurî ve tabiî olan harimler evkafa ait bulunacaktır. Binaenaleyh nizamnamenin ikinci maddesi üç şekle göre üç fıkraya ayrılarak dairemizce tadilen kaleme alınan nizamnamede dördüncü madde yapılmıştır.)

Bu suretle kaleme alınan madde heyeti umumiyece de aynen kabul olunmuştur.

İcra vekilleri heyetinin 1 temmuz 1931 tarihli içtimaında tavsip ve kabul olunarak tasdika iktiran ettikten sonra neşrolunan nizamnamenin dördüncü maddesi aşağıda yazıldığı gibidir.

Dördüncü madde - Mezarlıktan bozma arsalar ile arsa satışları hakkında aşağıdaki muameleler yapılı .

1 - Evkafça taksit ile satılmış olan mezarlıklar bedelinden Belediye kanununun neşri tarihi olan 1930 senesi nisanının on dördüncü günü henuz alınmamış taksitleri var ise bu taksitler belediyece tahsil olunur.

2 - Arsa haline konulmuş olan mezarlıklar 14 nisan 1930 tarihine kadar satılmamış ise belediyeye devrolunurlar.

3 - Arsa haline konulmuş olan mezarlıklar üzerine bina yapilmış ise bina ve binaya merbutiyeti zarurî ve tabiî olan arsalar evkafa aittir.

Şu izahattan sonra belediye kanununun 160 ıncı maddesi ile nizamnamenin dördüncü maddesi karşılaştırılınca görülür ki nizamnamenin 1 numaralı fıkrası kanunun Büyük Millet Meclisi heyeti umumiyesince müzakeresi sırasında teklif ve ilâve olunan (Bu kanunun neşrinden evvel Evkafça taksitle satılan mezarlıkların henuz istifa edilmiyen taksit bedelleri dahi Belediyelere aittir.) hükmünün tarih göstermek suretile

tavzihan dercinden ibarettir, Üçüncü fıkrası ise üzerine bina yapılmış olan arsalar (mezarlık) mefhumuna dahil olamıyacağı esbabı mucibesine binaen bunların ve binaya mecburiyeti zarurî ve tabiî olan hamillerinin Evkafa aidiyetini tasrih maksadile yazılmıştır.

Evkaf umum müdürlügünce itiraza duçar olan ikinci fıkrası hakkında esbabı mucibe mazbatasında izahat mevcut olmamakla beraber bu hükmün kanun maddesinin ikinci fıkrasından istidlâl olunduğu şüphesizdir. Bu fıkra şudur:

(Bu kanunun neşrinden sonra belediyeler devren alıncıya kadar satılması memnudur.) Bu fıkra metruk ve kimsesiz mezarlıklarla vakfa ait olan umumî mezarlıkların belediyelere devrini tasrihden sonra sevk edildiğine göre bu mezarlıkların kanunun neşrinden sonra belediyelere devredilinceye kadar satılması ihtimalini düşünen vazii kanunun kanun icabınca belediyenin malı olması lâzımgelen bir mahalli aharın satmasına ve belediyenin bu menfaattan mahrum kalmasına mahal kalmamak üzere satılmasının önüne geçilmesi için bu memnuiyeti vaz ettiği şüphesizdir. Nizamnamede bu hükme mütenazır olan ikinci fıkra yazılırken mezarlıkların mezarlık halinde satılması mevzuubahs olmayıp ancak üzerindeki kabirler nakledilerek arsa halini iktisap ettikten sonra satılması tabiî görüldüğü için arsa haline konulmuş olan mezarlıklar 14 nisan 1930 tarihine kadar (ki bu tarih Belediye Kanununun neşri tarihidir.) satılmamış ise belediyeye devrolunacağı gösterilmiştir. Nizamnamenin dördüncü maddesinin ilk satırında mezarlıktan bozma arsalar hakkında yapılacak muamelelerin mevzuubahsolduğu yazıldığı gibi (2) numaralı fıkrasında da (arsa haline konulmuş olan mezarlıkların satılmamış ise belediyeye devrolunacağı) gösterildiğine ve arsa haline gelmeyip hali sabıkında bulunan mezarlıkların devri kanunun sarih hükmü icabından olduğu gibi satılmak için mezarlığın arsa haline gelmiş olması da muktazi bulunduğuna nazaran bu itibar ile nizamnameye kanunda mevcut olmiyan bir hüküm ilâve edilmiş olması mevzuubahs değildir.

Kaldı ki Evkaf Umum Müdürlüğünün tezkeresinde verilen izahata nazaran arsa haline konulmuş olan mezarlıklar tabirinin şümulünde belediyeler ile Evkaf arasında ihtilâflar husule geldiği anlaşıldığından muamelede ittiradı teminen bu cihetin tefsiren tavzihi faydalı görülmüştür.

Nizamnamede mezkûr mezarlıktan bozma arsa veya arsa haline konulmuş olan mezarlıklar tabirleri, üzerindeki kabirler naklolunarak arsa haline gelmiş olan mezarlıkları istihdaf edeceği tabiî olup mukaddema mezarlık iken kanunun neşrinden evvel Evkaf tarafından kabirler naklolunarak arsa haline getirildikten başka üzerinde muhtelif şekillerde

tasarruf icra olunarak menbaı varidat haline getirilmiş ve bu suretle alınan varidat bütçelere dahil bulunmuş olan mahaller arsa halinden çıkarak Evkafın icarei vahideli akaratı meyanına girmiş olduğu cihetle bunların nizamnamenin dördüncü maddesinin iki numaralı fıkrası meyanına dahil telâkki edilemiyeceği düşünülmektedir. Kanunda bu fıkra için medarı istinat olan hüküm mezarlıkların belediyeye devrine kadar satılması memnuiyetine matuf bulunduğuna nazaran satılık arsa vaziyetinden çıkmış olan ve Evkaf için bulunduğu hal üzere bir menbaı varidat halini iktisap etmiş olan mahalleri şümulü dahiline alabilmesi varit olamaz.

Esasen aynından istiğna hasıl olan vakıf arsaların nakit ile istibdalinden alınacak belediye hissesi hakkında İstanbul Şehremaneti ile Evkaf Umum Müdürlüğü arasında tahaddüs eden noktai nazar ihtilâfının tetkiki üzerine Şûrayıdevlet Heyeti Umumiyesinden verilen 16 şubat 1930 tarihli kararda da (nakli kubur icra edilmekle beraber arsa namile tapu senedi alınarak icara verilmesi, üzerinde tesisat vücude getirilmesi, vergisinin itası gibi menbaı varidat haline ifrağını gösteren envaı tasarrufat icra edildikten sonra satılacak mahallerin kadimen kabristan mahalli olduğu bahanesile belediyelerin mütalebeye salâhiyeti olmayacağı) tasrih olunarak bu mesele hakkında evvelce Şûrayı Devletin noktai nazarını izhar etmiş bulunması da bu mütalaayı teyide hizmet eder. Keyfiyetin Şûrayı Devlet Kanununun on yedinci maddesinin 4 numaralı fıkrası mucibince Heyeti Umumiyece müzakere olunmak üzere Riyaseti Celileye takdimine 26 - 11 - 1932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Heyeti Umumiye Mazbatası

No: 279-269

11410 numaralı Mezarlıklar Nizamnamesinin 4 üncü maddesinin 2 inci fıkrasının tefsiri hakkında Tanzimat dairesinin 30-30 numaralı 26-11-1932 tarihli mazbatası Heyeti Umumiyede okundu.

İcra edilen tetkik ve müzakere neticesinde: Maliye ve Nafıa dairesi reisi Ali Rıza, Deavi dairesi reisi Saffet, Mülkiye dairesi reisi Mithat, azadan Asım, Süreyya, Edip Kemal, Nusret beylerin muhalif reylerine karşı (Belediye kanununun neşrinden evvel üzerlerindeki kabirler nakledilerek tapuya rapt edilmiş olan mezarlık arsaları 11410 numaralı Mezarlıklar Nizamnamesinin 4 üncü maddesinin ikinci fıkrası hükmünden hariçtir) fıkrai tefsiriyenin kabulü suretile Tazminat Dairesi mazbatasının tadilen tasdiki 8-12-1932 tarihinde ekseriyetle takarrür eyledi.

MUAHEDENAMELER

Türkiye ile İran arasında hudut hattının tayinine dair itilâfname

Türkiye Reisicümhuru Hazretleri ve Haşmetlü İran Şahı Hazretleri, Türkiye ile İran arasındaki hudut hattını kat'i surette tesbit ve bu veçhile milletleri arasında mevcut iyi anlaşmayı ve kardeşçe dostluk münasebetlerini takviye arzusu ile ayni derecede mütehassis olarak bu maksatla bir itilâf aktine karar vermişler ve müteakiben murahhasları olmak üzere: Hariciye vekili Dr. Tevfik Rüştü Beyefendi ile Muhammed Ali Han Foroghi'yi tayin etmişlerdir.

Usulüne muvafık mezuniyeti haiz olan bu murahhaslar aşağıdaki maddeler hakkında mutabık kalmışlardır.

Madde 1 — Türkiye ile İran arasındaki hudut Aras nehrile Karasu ırmağının telâki noktasında, İran arazisinde kâin 1 numaralı hudut taşından başlar. Badehu Karasu ırmağının thalvveg hattını Borolan gölüne kadar takip eder. Oradan Karasu menbalarının 100 metre cenubu şarkisindeki tepeye kadar bir hattı müstakim halinde gider. Mezkûr tepenin şark ve şimal cihetlerinden geçerek tepeyi İrana bırakır. Müteakiben hat şimali garbiye doğru daha ziyade meylederek Karasu menbalarının hemen üzerindeki Borolan kayalıklarına vasıl olur. Hudut hattı 2 numaralı taştan sonra 3 numaralı taş ile küçük Ağrı istikametinde 4, 5, 6, 7 ve 8 numaralı taşlardan geçerek Borolan gölünün en şimalî sahiline hattı müstakim üzere 16 kilometre, 600 metre ve küçük Ağrı dağın en yüksek noktasına 6 kilometre, 400 metre mesafede kâin bulunan 9 numaralı taşa kadar bir hattı müstakim takip eder. Badehu Bilidjan - Cheyhbabou yolunu 1700 metrelik bir mesafenin sonuna kadar mutevaziyen takip eder ve bu noktadan ilerli-

yerek Todjik tepenin 100 metre cenubu şarkisine vasıl olur ve mezkûr tepeyi Türkiyeye bırakır. Müteakiben hat cenup, cenubu garbiye doğru meylederek Todjik köyünün 150 metre şarkından geçer ve bu köyü Türkiyeye bırakır ve ayni istikamette devam ederek Cheyhbabounun 3000 metre şarkında kâin Top mevkiinin 100 metre garbından geçer ve Topu İrana bırakır. Oradan hat Cheyhbabounun 2500 metre cenubu şarkisinde kâin tepeye doğru teveccüh eder. Mezkûr tepenin zirvesinden geçerek Hasanağa köyünün 1300 metre şarkında bulunan tepeye kadar cenubu garbiye doğru gider ve bu sonuncu tepenin zirvesinden geçer; badehu hat Hasanağa köyünün 800 metre cenubunda kâin tepeye kadar garbe teveccüh eder ve bu tepenin zirvesinden geçer. Oradan 500 metre cenubu garbide kâin tepenin zirvesinden geçerek cenuba doğru 1500 metre sırtı iner ve Salepin cenubu şarkisinde 2000 metrede kâin bir noktaya kadar gider, sonra 1948 rakımlı tepenin 800 ve 1000 metre şimalinde bulunan başlıca iki irtifaın arasındaki boyundan geçer.

Badehu hat, hattı balâdan 1948 rakımlı tepeye kadar giderek üzerinden geçer; orada hat Ayou-Beğ dağları tepelerinin taksimi meyah hattını cenuba doğru Yarım Kaya-Guijo yolu dirseğinin 700 metre şimali garbisinde bulunan mezkûr dağların cenup tepesine kadar takip eder. Mevzubahis dirsek bu yolun üzerinde Yarım Kayanın 3500 metre şimali şarkisinde ve Guijonun 6300 metre cenubu garbisinde kâindir.

Oradan, hat yukarı Yarım Kayanın 200 metre şimalinde bulunan dörtyol ağzına kadar Yarım Kaya - Guijo yolunun 200 metre garbından bu yola muvazi olarak devam eder ve mezkûr dörtyol ağzını İrana bırakır. Oradan hat Yarım Kaya - Boulakhbachi yolunun üzerinde Yarım Kayanın 600 metre garbında kâin bir noktaya kadar garbe doğru iner; badehu bataklık sahilinin en şimalî noktasına kadar cenuba doğru inerek bu noktadan hat bataklığın ortasına teveccüh eder ve Tchoukour - Rech'in 500 metre şimalindeki cenup sahiline kadar bataklığın ortasını takip eder. Oradan hat garbe doğru döner ve 1668 rakımlı tepenin zirvesine vasıl olur. Tchoukour-Reche Cheytan Abad İrana, Guirberna ise Türkiyeye kalır.

İran köyü olan Cheytan abad ile Türk köyü olan Guirberan arasında kâin bu noktadan itibaren hudut bazyrgan garbında Guirberan tepesinin sırtını çıkar ve Gurdji, Coulak, Nazik, Kara Koymaz Türk köylerile bazyrgan, Kedjot, bach, Kend, Marokeumou İran köyleri arasında taksimi meyah hattını takip eder, badehu Marokeumou ve Tavvla (Türk) arasındaki boyunu geçer ve Kasoluo, Chekh asker harabelerini İrana terkederek Khodja Dagh kayalıklarına vasıl olur. Kanly balb'nın Zinde, Dach ve Ak Dagh ve Kalender zirvelerinden geçerek Nifto, Salman - Abad ve pir Ahmet İran köyleri tarlalarile Deuchourma Türk köyünün tarlalarını birbirinden ayırdıktan sonra Bayazıt ve Avadjik arasında daima taksimi meyah hattını takip ederek Khezine Guedoka vasıl olur.

Khezine Guedouk'dan, hudut, Kyzyl - Kaya köyünü Türkiyeye, Siwmagoul köyü ile Kourou-Geul gölünü İrana bırakarak Kara Guney tepesinden geçer, Egritchay ırmağını Top Agh Dagh'da kateder, Kala Agh Dag'dan geçer, Nadô köyünü İrana, Egritchay köyünü de Türkiyeye bırakır, Kyzyl Ziraet tepelerine vasıl olur ve Agh Djak ve Khan Guedouk boyunlarından, Sarı Tchimen dağlarından, Donmanlou'nun garp zirvesinden, Kara bourga boyunundan geçer; Shekh selo köylerini İran arazisinde bırakarak Nawour tepesini aşarak, Yekmala köyünü İran arazisinde bırakarak Richkandan, Davra ve Akhourik, arasındaki tepelerden Guevra Begzadan, Gueveri Makhine ve Khydyr babadan geçer.

Khydyr babadan itibaren hudut hattı dasena gölünün 2000 metre şarkından geçerek cenup istikametinde 8000 rakımlı tepeye kadar taksimi meyah hattını takip eder; 1000 metre daha tepeler üzerinden ayni istikamette devam eder; badehu cenubu şarkiye meyleder ve bu yeni istikamette 600 metre budünde tepeleri takip eder; bundan sonra 500 metre mesafede kâin bir tepenin zirvesine kadar yeniden cenuba döner, 250 metre şimali şarkî istikametinde kâin mümtet tepeyi İrana terkeder. Oradan 500 metre cenubu şarkide kâin yüksekliğin zirvesine kadar hattı balâyı takip eder, badehu Heratilsou (Heratilden gelen dere) ile Kotour Tchayın birleş-

tikleri noktaya kadar cenubu garbiye doğru iner. Sonra hat bu mevkie 800 metre mesafede kâin zirveye kadar cenuba doğru yamacı çıkar ve oradan cenup istikametinde kani-rechе vadisine iner, bu vadının Thalweg hattını 700 metre garba doğru, sonra 500 metre de cenuba doğru takibeder; badehu doğrudan doğruya cenupta kâin Molla Mehmet daghına doğru yükselen uzun sırtı çıkar, Molla Mehmet daghını ikiye ayırır, Molla Mehmet daghına 250 metre mesafede ve hududun 250 metre şarkındaki irtifaı İrana bırakır.

Molla Mehmet daghından itibaren hat 800 metre bir mesafe üzerinde Qıchlanın 200 metre şarkında yol üzerinde kâin bir noktaya kadar sırtı takip eder ve Qichlâyı Türkiyeye bırakır.

Sonra hudut yolun dirseğinin 1750 metre cenubunda kâin tepeye kadar cenubu şarkiye doğru taksimi meyah hattını takibeder. Bu noktadan hat, tepeler üzerinden oraya 2200 metre mesafede derenin içinden geçen yolun üzerinde kâin noktaya kadar cenuba doğru iner, bu noktadan 300 metrelik bir mesafe üzerinde cenuba doğru yamacı çıkar, cenubu garbiye doğru sırta vasıl olur ve buraya 500 metre mesafede kâin bir tepeye kadar gider, badehu oradan 900 metre mesafede Tarsava, Tchelik, Achaga yolunun dereyi geçtiği noktaya kadar tepeler istikametini takiben cenuba doğru iner, bu derenin thalweg hattını 500 metre imtidadınca garba doğru takibeder, sonra sırtlardan geçerek buraya 1700 metre mesafede kâin 8200 rakımlı tepeye kadar çıkar, badehu hat Koutch dağına kadar cenubu şarkiye doğru tepeleri takibeder Koutch dağından itibaren Kach Koul boynunu geçerek Sourawou dağına kadar hattı balâyı takibeder. Sourawou dağlarından, hudut mütemadiyen taksimi meyah hattını takiben barouch-Khoran dan geçer (barouch köyünü İran arazisinde bırakır) Haravil dağını, Khana Sour boynunu, belâko yu Sarı Tchitchek i, (Kalık köyünü İran arazisinde bırakarak) Kepper i, Sorian ı, berhebine dağını, Sultani boynunu, Barazivan dağını, Perikhan ı, Keifarouk u, Maidan ve Kotoul Dagh ı takibeder.

Hudut hattı kotoul dağının 2869 rakımlı tepesinden ha-

reketle cenubu şarkiye doğru hattı balâyı takiben bajirguenin 1600 metre şarkında baradost irmağının üzerinde kâin bir noktaya kadar gider, 1890 rakımlı irtifaın cenuba doğru devamını teşkil eden sırtı İrana terkeder (binaenaleyh hattı hudut dereden geçer). Oradan hat cenubu şarkiye doğru gider ve CXLVIII ve CXLVII numaralı hudut taşlarının bulunduğu tepeden geçerek şarkı cenubiye doğru döner ve tepeye 450 metre mesafede bulunan Ekmalouk irmağına kadar gider, badehu 2300 rakımlı tepenin 800 metre garbinde kâin irtifaa kadar Ekmalouk deresi boyunca yükselir. Oradan 2530 rakımlı tepeye kadar hattı balâyı takip eder, badehu Alosanın 1400 metre garbında kâin bir noktaya kadar 2500 metre imtidadınca cenubu garbiye doğru hattı balâyı takip eder. Alosan İrana kalır. Oradan hat takriben 2500 metre mesafede bulunan sırtın dirseğine kadar cenup istikametinde bu sırtı takip eder. Badehu Alader Dagh'ına kadar daima sırtları takip ederek şarka dogru döner. Sonra, Paquiden gelen dere ile Berdereche Tchay'ın birleştikleri noktanın 2400 metre şimalinde bulunan zirveye kadar cenubu şarkiye doğru sırtları iner. Oradan hat, yukarda zikrolunan birleşme noktasına kadar cenuba doğru iner. Sonra Berdereche Tchay'ın thalweg hattını bu çayın Garachine Dagh'ının 1000 metre garbından inen dere ile birleştiği noktaya kadar takip eder. Hat cenuba doğru 1600 metre imtidadınca bu derenin thalweg hattını takip eder; sonra Garachine Dagh'ının garp zirvesine kadar cenubu şarkiye doğru giden sırtı çıkar. Eli ve Paqui mevkileri Türkiyeye, Maz Bicho mevkii İrana kalır.

Garachine Daghdan itibaren hudut Kouna Hoter, Zinw Taboutan, Helane, Col Kelechineden geçer ve Felamper dağının zirvesine çıkarak Türkiye-Irak hududundaki 99 numaralı hudut taşına vasıl olur.

1 numaralı hudut taşından Irak 99 numaralı taşa kadar hudut hattının doğru bir tarzda çizilmesi ve tafsilâtı için, Yüksek Âkitlerin murahhasları tarafından tasdik ve mütehassısları tarafından imza olunan ve bu itilâfnameye merbut bulunan (1: 84000 ve 1: 50000 mikyasında) 18-19-20-21-22-22 a 23-24- ve 25 numaralı 9 adet harita ile bir adet (calque)

a müracaat edilecektir. Mevki isimlerinin imlâsı yukarıda zikrolunan haritalar ve «calque» daki isimlerin imlâsına mutabık olacaktır.

Madde 2 — Birinci maddede tasrih edilen hudut hattını arazi üzerinde tayin etmek üzere bir tahdit komisyonu teşkil edilecektir.

Bu komisyon, ikisi Türkiye Hükûmeti ikisi de İran Hükûmeti tarafından tayin olunacak dört murahhastan mürekkep olacaktır.

Tahdit komisyonunun masrafları Türkiye ile İran arasında mütesaviyen taksim edilecektir.

Âkit Devletler, komisyonun vazifesini ifa edebilmesi için lâzımgelen ikamet amele malzemeye (kazıklar, sınır taşları) müteallik tekmil hususlarda, gerek doğrudan doğruya gerek mahallî memurlar vasıtasile Tahdit komisyonuna muavenet etmeği deruhte ederler.

Mezkûr Devletler bundan başka komisyon tarafından vaz olunacak nirengi noktalarını hudut işaretlerini kazıkları ve sınır taşlarını muhafaza ettirmeği de taahhüt ederler.

Hudut taşları birinden diğeri görülebilecek surette vazedilecek ve üzerlerine numara konulacaktır. Bunların mevkileri ile numaraları bir harita üzerinde gösterilecektir.

Hududun tahdidine ait kat'î zabıtname ve buna merbut haritalarla vesikalar ikişer aslî nüsha olarak tanzim edilecektir.

Madde 3 — İşbu itilâfname tasdik olunacak ve tasdiknameler mümkün mertebe süratle Ankarada teati edilecektir.

İtilâfname musaddak nüshalar teati edilir edilmez, mer'iyete girecektir.

Balâdaki maddeleri tasdikan, isimleri yukarıda zikredilen murahhaslar işbu itilâfnameyi imza ve zirini temhir etmiş lerdir.

Tahranda 23 kânunsani 1932 tarihinde iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Dr. Tevfik Rüştü *M. A. Foroughi*

31

2562

Mektup

Tahran, 23 kânunusani 1932

Vekil Beyefendi,

Zatı devletlerinin, bu gün aramızda imzalanan itilâfnamenin birinci maddesine istinat eden atideki beyanatını muhtevi bu günkü tarihli notanızı almakla kesbi şeref eder ve mezkûr beyanatı senet ittihaz eylerim.

«İki tarafın hudut muhafız karakolları Borolan gölü menbaları sularından ve hudut hattının cenup ve garbında ve mezkûr gölün muhitinde kâin çayırlıklarla Salep Kozlu ve yukarı Yarımkaya membaları sularından mütesaviyen istifade hakkını haiz olacaklardır.

İşbu nota teatisi keyfiyetinin bu günkü tarihle imzalanan itilâfnamenin mütemmim cüz'ü addedilmesi mukarrerdir»

Zatı devletlerinin yukarıda zikrolunan notası mazmunu hakkında tamamile mutabık kaldığımı beyan ederim. Bilvesile pek yüksek hürmetlerimin kabulünü rica ederim vekil Bf.

İran Hariciye Veziri
M. A. Foroughi

***

Türkiye ile İran arasında uzlaşma, adlî tesviye ve hakem muahedenamesi

Türkiye Reisicümhuru Hazretleri;

ve

Haşmetlû İran Şahı Hazretleri;

Milletlerini birleştiren mes'ut dostluk münasebetlerinden mülhem olarak, memleketleri arasında tahaddüs edecek ihtilâfların muslihane usullerle halinin teminini samimiyetle arzu et-

32

tikleri cihetle, müşterek niyetlerini bir muahede ile fiile çıkarmağa karar vermişler ve murahhasları olmak üzere:

Türkiye Reisicümhuru Hazretleri:
Hariciye vekili Doktor Tevfik Rüştü Beyefendiyi,
Haşmetlû İran Şahı hazretleri:
Hariciye Nazırı Muhammed Ali Han Foroughi'yi tayin etmişlerdir.

Usulüne muvafık salâhiyeti haiz olan bu murahhaslar aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır.

Madde 1 — Yüksek Âkitler arasında hadis olupta diplomasi tarikile hal ve faslı mümkün olmıyan her türlü ihtilâflar işbu muahedede tesbit edilmiş olan şerait dahilinde uzlaşma adlî tesviye veye hakem usullerine tâbi tutulacaktır.

Madde 2 — Eğer bir ihtilâfın mevzuu iki taraftan birinin dahilî kanunlarınca makamatı adliyenin salâhiyetine taallûk ediyorsa, bu taraf ait olduğu makamca makul mühletler zarfında, kat'î bir karar verilmeden evvel, bu ihtilâf hakkında işbu muahedede mezkûr muhtelif usullere müracaata muhalefet edebilir.

Madde 3 — İki Âkit taraf aralarında diplomasi tarikile halledilemiyen, ne mahiyette olursa olsun bir ihtilâf zuhurunda, atideki maddelerde derpiş olunan şekilde uzlaşma usulüne müracaat etmeyi taahhüt ederler.

Madde 4 — İhtilâf iki Âkit tarafından teşkil edilecek olan daimî veya hususî bir uzlaşma komisyonuna tevdi olunacaktır.

Madde 5 — Âkitlerin biri tarafından diğerine yapılacak talep üzerine, altı ay zarfında teşkil edilecek daimî uzlaşma komisyonu, atide gösterildiği surette intihap edilecek olan üç azadan mürekkep olacaktır:

Yüksek Âkitlerden her biri müteakiben kendi vatandaşları arasından intihap edilecek birer komiser tayin edecekler ve komisyon reisini de müttefikan bir üçüncü devlet tebaasından intihap eyliyeceklerdir.

Müttefikan tayin edilmiş olan komiser memuriyeti esnasında tarafeynin ittifakı ile istihlâf edilebilir. Bundan maada âkitlerden her biri kendisi tarafından tayin edilmiş olan komiseri daima değiştirebilir.

İstihlâf edilmelerine rağmen komiserler elde olan işlerini nihayete erdirmek üzere mevkilerinde kalacaklardır.

Ölüm, istifa veya her hangi bir mâni dolayısile münhal kalacak yerler en kısa bir müddet zarfında mevzubahs tayinler usulüne tevfikan doldurulacaktır.

Madde 6 — Bir ihtilâfın hudusunda, âkitlerce tayin edilmiş bir daimî uzlaşma komisyonu mevcut bulunuyorsa, ihtilâfın tetkiki için, âkitler başka türlü bir karar vermedikleri takdirde evvelki maddede mevzuubahs tayin şeraitine tevfikan hususî bir komisyon teşkil edilecektir.

Madde 7 — Yüksek âkitlerden birinin uzlaşma usulüne müracaat hususundaki niyet ve arzusunu diğerine iblâğından itibaren üç ay müddet zarfında Yüksek âkitlerce müttefikan komisyon reisi intihap olunmadığı takdirde İsviçre konfederasyonu reisinden lâzımgelen tayinin icrası rica olunacaktır.

Madde 8 — 1 - Uzlaşma komisyonuna müracaat keyfiyeti müttefikan hareket eden âkitlerin beraberce ve ittifak olunamadığı takdirde, âkitlerin biri veya diğeri tarafından, reise bir istida vermek suretiledir.

2 - İstida, ihtilâf mevzuunu muhtasaran anlattıktan sonra komisyondan bir uzlaşmağa vardıracak her türlü tedbirlere müracaat eylemesi talebini ihtiva edecektir.

3 - İstida âkitlerden yalnız biri canibinden verilmiş ise, müstedi tarafından derhal diğer tarafa tebliğ edilecektir.

Madde 9 — 1 - İhtilâfın âkitlerden biri tarafından daimî uzlaşma komisyonuna havale edildiği tarihten itibaren 15 gün zarfında âkitlerden her biri bu ihtilâfı tetkik için komiserin yerine bu işte, ihtisası olan bir kimseyi tayin edebilir.

2 - Bu hakkından istifade eden taraf keyfiyeti derhal diğerine ihbar edecektir. Diğer taraf ta bu takdirde ihbarın vaki olduğu tarihten itibaren 15 gün zarfında aynı tarzda hareket etmekte muhtardır.

Madde 10 — Uzlaşma komisyonu, âkitlerin muhalif bir kararı olmadığı takdirde, reisi tarafından tayin edilecek mahalde içtima edecektir.

Madde 11 — Uzlaşma komisyonu mesaisinin neşir ve ilâ-

nı, ancak âkitlerin muvafakatı ile komisyon tarafından ittihaz olunacak bir karara mütevakkıftır.

Madde 12 — 1 - Hilâfında bir hüküm olmadıkça; uzlaşma komisyonu mesai usulünü bizzat tanzim edecek ve bu usul behemehal mürafaa şeklinde olacaktır. Tahkikat hususunda, komisyon müttefikan başka türlü bir karar vermezse, beynelmilel ihtilâfların muslihane halline dair 18 teşrinievvel 1907 La Haya mukavelenamesinin 3 üncü faslı ahkâmına ittiba eyliyecektir.

2 - Âkitler uzlaşma komisyonu nezdinde kendilerile komisyon arasında mutavassıt hizmetini gören ajanlar tarafından temsil edilecektir. Bundan maada âkitler kendileri tarafından bu husus için tayin edilen müşavir ve mütehassısların yardımına müracaat edebilecekleri gibi şehadetlerini kendilerince faideli addettikleri her türlü eşhasın komisyonca istimaını talep eyliyebileceklerdir.

3 - Komisyon dahi her iki tarafın ajanlarile müşavir ve mütehassıslardan şifahî izahat talep etmek ve her hangi bir şahsı hükûmetinin muvafakatile celp ve istima eylemek salâhiyetini haiz olacaktır

Madde 13 — Hilâfında âkitlerin bir itilâfı olmadıkça uzlaşma komisyonunun kararları ekseriyeti âra ile ittihaz olunacaktır ve komisyon da ihtilâfın esası hakkında ancak bütün azaları mevcut bulunduğu takdirde hükmünü verebilecektir. Şu kadar ki komisyonun celselerinden muntazaman haberdar olan Yüksek Âkitler kendilerini, komiserleri veya bunların bir mânii zuhurunda, 5 inci madde ahkâmına tevfikan tayin olunmuş bir vekil tarafından, temsil ettireceklerdir.

Madde 14 — Âkitler, uzlaşma komisyonunun mesaisini kolaylaştırmayı ve alelûsul mümkün olabilen en geniş mikyasta kendisine bütün vesaiki ve faideli malûmatı vermeyi ve komisyonun memleketleri dahilinde kanunlarına tevfikan müşahitler veya mütehassıslar ikame ve istimaı ile vak'a mahalline gitmesini temin için malik oldukları bütün vasıtaları kullanmayı taahhüt ederler.

Madde 15 — 1 - Mesaileri müddetince komiserlerden her

birine miktarı, âkitler tarafından müttefikan tesbit ve müsavi surette taksim edilecek olan, bir tazminat verilir.

2 - Komisyonun faaliyeti dolayısile hasıl olacak masarifi umumiye de ayni veçhile taksim edilecektir.

Madde 16 — 1 - Uzlaşma komisyonunun vazifesi muhtelefünfih maddeleri tavzih etmek, bu uğurda faideli malûmatı tahkikat yolile veya başka bir şekilde, toplamak ve tarafeyni uzlaştırmağa gayret etmektir. Komisyon meseleyi tetkik ettikten sonra, muvafık gördüğü hal tarzını âkitlere izah ve bu hususta fikirlerini beyan için kendilerine bir mühlet ita eyliyebilir.

2 - Mesainin hitamında komisyon, ahvale göre, ya âkitlerin uzlaştığını gösteren ve mevcut ise uzlaşma şartlarını ihtiva eden, veyahut uzlaşma imkânı bulunmadığını kaydeyliyen bir zabıtname tanzim eder. Zabıtname komisyon mukarreratının ittifakı âra ile mi kabul edildiğinden veya edilmediğinden bahsetmiyecektir.

3 - Komisyonun mesaisi, âkitler başka türlü bir karar vermedikçe, muhtelifünfih meselenin tevdii gününden itibaren altı ay zarfında nihayete ermiş bulunacaktır.

Madde 17 — Komisyonun zabıtnamesi bilâtehir âkitlere bildirilecektir. Bunun neşrü ilânı âkitlerin kararına vabestedir.

Madde 18 — Uzlaşma komisyonu mesaisinin hitamını takip eden ay zarfında âkitler uzlaşmamış bulunuyorlarsa, ihtilâf Beynelmilel Divanı Adalete tevdi olunacaktır; meğer ki tarafeyn hakeme müracaat hususunda mutabık kalmış olsun.

Madde 19 — 18 inci maddenin ahkâmı, yüksek âkitler beyninde mer'i muahedeler mucibince iki taraftan birinin salâhiyetine dahil olan meselelerde tatbik olunmıyacaktır.

Mezkûr ahkâm, hakkı hakimiyete taallûk eden meselelerde tatbik edilmiyecektir.

Yüksek âkitlerden her biri, bir meselenin hakkı hâkimiyete taallûk edip etmediğini tahrirî bir beyanname ile tesbit etmek hakkına malik olacaktır.

Maamafih diğer taraf bu meselenin hâkimiyet sahasına girdiğine itiraz ettiği takdirde mezkûr meselenin hakkı hâki-

miyete taallûku olup olmadığını tayin ettirmek için hakeme müracaat edebilecektir.

Madde 20 — âkitler ihtilâfı, hakeme tevdi hususunda, müttefik oldukları takdirde, bir tahkimname kaleme alarak bunda ihtilâfın mevzuunu, hakemlerin intihabını ve takip olunacak usulü tesbit edeceklerdir.

Tahkimnamede kâfi derecede malûmat, vuzuh ve katiyet bulunmadığı takdirde, beynelmilel ihtilâfların muslihane surette halline müteallik 18 teşrini evvel 1907 La Haye mukavelenamesi ahkâmı kendiliğinden tatbik olunacaktır.

Madde 21 — Evvelki maddede mevzuubahsolan tahkimname hakkında Âkitler itilâf edemezlerse veya hakemler tayin edilemezse, üç aylık bir mühletten sonra, Âkitlerden her hangi biri ihtilâfı doğrudan doğruya ve istida ile, Beynelmilel Daimî Adalet Divanına arzetmekte muhtar bulunacaktır.

Madde 22 — Adlî veya hakemi karar, Âkitlerden birinin makamatı adliyesi veya herhangi diğer bir makamı tarafından verilen bir karar veya ittihaz olunan bir tedbirin hukuku düvele tamamen veya kısmen muhalif olduğunu dermeyan eyler ve mevzuubahs tarafın hukuku esasiyesi bu karar veya tedbirin netayiç ve avakibinin iptaline cevaz vermez veya ancak gayri kâfi surette iptalini mümkün kılar ise, adlî veya hakemî hükümden dolayı mutazarrır olan tarafa muhik bir tazminat verilmesi hususunda Âkitler müttefik kalmışlardır.

Madde 23 — Bir ihtilâf beynelmilel Daimî Divanı Adalete intikal edince, eğer Divan bunun hukukî mahiyette olmadığı reyinde bulunursa, iki Âkit taraf hakem usulüne müracaat hususunda itilâf edemedikleri ve bu itilâfa hukuku düvel kavaidinden biri tatbik edilmediği takdirde, ihtilâfın nısfet ve hakkaniyet dairesinde hallini Beynelmilel Daimî Adalet Divanından talep etmek hususunda mutabık kalmışlardır.

Madde 24 — 1 - Âkitler adlî ve hakemî kararların veya uzlaşma komisyonu tarafından teklif edilecek olan uzlaşma tarzlarının tatbikını ihlâl kabiliyetinde olan her gün tedabirden tevakki ile sureti umumiyede ihtilâfı teşdit veya tevsi edebilecek her türlü harekâttan içtinap eylemeği taahhüt ederler.

2 - Uzlaşma komisyonu muvafık gördüğü muvakkat tedabiri âkitlere tavsiye edebilir.

Madde 25 — İşbu muahedenin tefsir veya tatbikına ait ihtilâflar Beynelmilel Daimî Adalet Divanına tevdi edilecek tir.

Madde 26 — 1 - İşbu Muahede tasdik olunacak ve tasdiknameler Ankarada teati olunacaktır.

2 - Mezkûr Muahede, tasdiknamelerin teatisi tarihinden itibaren, beş sene müddet için aktolunmuştur.

3 - İnkizası tarihinden asgarî altı ay evvel fesholunmazsa ikinci bir beş senelik müddet daha mer'i kalacak ve temdit şekli bu tarzda devam edecektir.

4 - âkitlerin biri tarafından muahedename fesholunsa dahi müddetin hitamı esnasında, başlanmış olan davalar neticeleninceye kadar, tabiî cereyanlarını takip edeceklerdir.

Balâda isimleri zikredilen murahhaslar ifadelerinî tasdik etmek için işbu Muahedeyi imza etmişlerdir.

Tahranda 23 kânunusani 1932 tarihinde iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Dr. T. Rüştü *M. A. Foroukhi*

VEKÂLETÇE YAPILAN TAMİMLER

Hukuk davalarında İngiltereden ne suretle delâil ve ifade alınabileceğine dair

Hukukî ve ticarî davalarda ecnebî mahkemelerin İngiltere, İrlanda ve İskoçyadan ne suretle delâil ve ifade alabilecekleri hakkında Hariciye vekâletinden varit olan aşağıda yazılı iki kıt'a muhtıra tamimen tebliğ olunur efendim.

* * *

İskoçya ve şimali İrlandada ticarî ve hukukî davalarda ecnebî mahkemeleri için istinabe hakkında muhtıra

İskoçya ve şimali İrlandaya teşmil edilmiş usulü muhakematı hukukiye mukavelenamesi mevcut olduğu takdirde işbu muhtıra marüzzikir mukavelenameye lâhika teşkil edecek ve ona tâbi olacaktır.

1 - İşbu muhtıra (atide asıl muhtıra olarak kaydedilen) İngilterede istinabe hakkındaki muhtıraya lâhika teşkil etmesi lâzımdır. İstihdaf ettiği gaye İskoçya ve şimalî İrlanda da usulü muhakematın İngilterede mer'i olan usulden farklı olan noktalarını izah etmektir. İşbu muhtırada bittasrih kaydolunmayan noktalar hakkında asıl muhtıradaki esasatı, umumiyet itibariyle lâzımgelen tadilât yapılarak, İskoçya ve şimalî İrlandaya kabili tatbik addolunabilir.

Ecnebi mehakim için istinabe hakkındaki 1856 tarihli kanun (The Foreign tribunals evidence Act 1856) İskoçya ve şimalî İrlandanın her ikisinde de meriülahkâmdır.

İskoçya:

2 - (a) İskoçyada işbu muhtırada mevzubahs mesail için

cinayet mahkemesi (Court of Session) İngilteredeki mahkemei temyizin (High Court of justice) yerine kaim olur.

(b) Asıl muhtıranın altıncı maddesinin (b) fıkrasına atfen İskoçya mahkemelerine takdim edilecek istidalar Hariciye nazırı tarafından İskoçya nazırına ve müşarünileyh tarafından da müddei umumiye (Lord Advocate) gönderilir.

(c) Asıl muhtıranın sekizinci maddesinin a, i fıkralarına atfen İskoçyada tarafeynin vekilleri tarafından İskoçya barosuna (Inner house) istida verilmesi lâzımdır. İskoçyadaki usulü muhakeme hakkında daha fazla malûmat istihsali lâzım geldiği takdirde (Mecla ren's Court of session practice) in onuncu kısmının dördüncü fıkrasının 1085-1086 sahifelerine müracaat olunmalıdır.

İskoçyada İngiltere mahkemei alisinin (Supreme Court) ahkâmına tetabuk eden ahkâma (Act of sederunt) namı verilir. Fakat ecnebi mehâkim için istinabe hakkındaki 1856 tarihli kanunun gayri ecnebi mehakim için istinabe hakkında hususi bir (Acte of sederunt) mevzu değildir.

(d) Asıl muhtıranın sekizinci maddesinin (a, i) fıkralarına atfen cinayet mahkemesi (Court of session) ifade almak üzere bir memuru mahsus tayin eder. Bu hususta alelusul hâkim muavini tayin edilir.

(e) Asıl muhtıranın sekizinci maddesinin (a, vi) fıkralarına atfen memuru mahsus tetkikin neticesinde ifadenameleri *(Crown Agent)* a irsal eder. Badehu evrak, müddei umumi (Lord Advocate) vasıtasiyle İskoçya nazırına ve müşarünileyh tarafından Hariciye nazırına takdim olunur.

(f) Asıl muhtıranın sekizinci maddesinin b, i, fıkralarına atfen bu mesele hakkında İskoçyadan hususî bir (Act of sederunt mevcut) değildir. (c fıkrasına müracaat)

(g) Asıl muhtıranın sekizinci maddesinin b, i fıkrasına atfen istidaname hariciye nazırı tarafından İskoçya nazırına ve müşarünileyh tarafından da müddei umumiye gönderilir. Mumaileyh Cinayet mahkemesine (Court of session) lâzımgelen müracaatta bulunur. Memuru mahsus muvacehesinde şehadetin istimaı esnasında vilâyetin maliye memuru (procurator Fiscal of the District) *Grown Office'in* talimatı dairesinde

40

hareket ederek İngiltere hazine memurunun (Treasury solicitor) ayni şeraitte ifa ettiği vazifeyi görür.

Şimalî İrlanda;

3 - a, Asıl muhtıranın üçüncü maddesi, sekizinci maddesi nin a, i fıkraları ve sekizinci maddesinin b, i fıkralarına atfen şimalî İrlandadaki usul „statutory rules and oders fon 1908" nam cildin 953-954 üncü sahifelerinde olan 37 inci [Order] in 40 ilâ 46 ıncı nizamına tâbidir. Bu nizamatı umumiyet itibariyle asıl muhtıranın ikinci melfufunu teşkil eden İngiliz nizamatına müşabihtir.

2 - Muhtıradaki mesail hususunda İngilterede [Senior Master vazifesini ifa eden mahkeme memuru şimalî İrlandada [Court of judicature of Northern İrland] ın kâtibi [Registrar] dır. İngilteredeki hazine memurunun [Treasury solicitor] vazifesini de şimalî İrlanda *Chief Crown solicitor* u ifa eder.

3 - İngiltereye ait asıl muhtıranın altıncı maddesinin b. fıkrasına ve sekizinci maddesinin b, i fıkralarına atfen şimalî İrlanda mahkemelerine verilen istidanamede hariciye nazırı tarafından Dahiliye nazırına ve müşarünileyh tarafından da şimalî irlanda mahkemei âlisi kâtibine Registrar of the surpreme Court of judicature of Northen İrland, takdim eder.

Hukukî ve ticarî meselelerde ecnebi mahkemelerin İngiltereden delâil alabilmelerine ait muhtıradır.

İşbu muhtıra bilhassa kendisiyle usulü muhakematı hukukiye mukavelenamesi aktedilmemiş bir ecnebi memleketi mahkemelerinin İngiltereden delâil alabilmelerine tatbik edilir. Kendisiyle bir mukavele mer'iyet mevkiinde olan bir memleketten bir delâil talebi geldikte o zaman meseleye evvelâ bu mer'iyette olan mukavelename ahkâmında muamele edilir.

2 - Eğer ecnebi mahkemelerinin kendi usulü muhakemeleri İngiltere resmî makamlarına herhangi bir müracaatta bulunmaksızın meselâ kendi memleketinin konsoloshanesinden

bir memur gibi İngilterede bulunan bir şahsı ba emir tayin ederek İngiltereden delâil almak usul ve yolunu takibi kabul ediyorsa bu ecnebi mahkemeleri bu istedikleri delâili almakta serbesttirler. Hal böyle oldukta bu yolda tayin edilmiş şahıs efradın mahkemede karşısına gelmesi ve şehadet etmesini ve yahut vesaik ibraz etmesini talep ve iddia edebilir. Fakat bu tayin edilmiş şahsın mecburiyülittiba kuvvet ve salâhiyetleri olamaz.

3 - İngiliz mahkemeleri ecnebi mahkeme ve divanlarında muhakeme edilecek hukukî veyahut ticarî meseleler için delâil elde etmekte diğer memleketlerin mahkeme ve divanlarına yardımı olacak delâili İngiliz mahkemelerinin elde etmek kuvvet ve salâhiyetleri 1856 ecnebi mahkemeleri delâil kanununun 19 ve 33 bendi ve C, fıkrasından alınır. Bu delâili elde etmek tarzı da İngiltere temyiz mahkemesi nizamnamesi 37 inci madde emirnamesinin 54 ten 60 ıncı kaidelerine tevfikan icra edilir Müracaata kolaylık olması için bu zikr edilen kanun ve kaideler işbu muhtıranın 1 inci zeyline derç edilmiştir.

İngiliz mahkemeleri selâhiyetlerinin yalnız İngilterede bulunan bir şahit veya şahitlerin şehadetini almağa ve bu gibi şahitlerin yedindeki vesikaları ibraza munhasır olduğu görülür.

İngiliz mahkemelerinin, ecnebi mahkemesi tarafından şehadeti istenip ismi verilen İngilterede bulunan eşhasın şehadetlerini almaktan yahut bunların yedindeki vesikaların ibrazından gayri bir hususa müteallik her hangi bir adlî ve yahut şehadet etmek için eksperler tayin etmek salâhiyeti yoktur.

4 — İngiliz mahkemelerinin yardımı için müracaat edildikte kanun ve kavaide tevfikan ilk lâzım olan İngiliz mahkemesinin delâil ile temin edilmesidir ki, 1 kendisi için delâil istenilen meselenin bir hukukî ve ticarî mesele olduğu, 2 ecnebi bir memlekette hakkı kazaya salâhiyettar bir mahkemede muhakeme edilecek olması ve 3 böyle bir divan ve yahut mahkemenin, İngiliz mahkemesinden alınması istenilen delâili İngiliz mahkemelerinin yardımı ile elde etmeğe istekli olmasıdır.

5 - Bu noktada İngiliz mahkemesini tatmin etmek için 54 numaralı nizamnamede tasrih edilmiş iki isbat usulü vardır. Her ne kadar bu hususlar sırf kaidelere müstenit değilse de birinin yahut ötekinin istimal edilmesi muvafıktır.

Bu hususlar şunlardır.

(A) Delâili istiyen ecnebi mahkemesi memleketinin büyük elçisi, orta elçisi, diplomasi mümessili, hükûmeti kıraliyenin bu sıfatla tanıdığı birinin imzasile yukarıda zikredilen meselenin bir şehadetnamesi Diplomasi mümessili yoksa bu ecnebi memleketin baş konsolos veya konsolosunun bir şehadetnamesi de kabul edilir. Böyle bir şehadetname mahkeme tarafından bu yolda şehadet edilen meselenin bir isbatı olarak kabul edilir ve fazla bir teyit ve tevsik istenmez.

(B) Ecnebi mahkemesi tarafından sadır olmuş bir talep mektubu ki delâil bu talep mektubu ile istenmiştir. Eğer talep mektubu ecnebi mahkemesinin mühürü ile mühürlenmişse yahut mahkemenin mühürü mevcut olmayıp ta böyle bir mühürü olmadığına dair bir şehadetname ile beraber ecnebi memleketin bir hâkimi tarafından imza edilmiş ise fazla tevsik ve teyide hacet kalmaksızın delil olarak kabu edilir.

Aşağıda 7 b. bendinde zikredilen tarzı muamele ve icraatın takibin yani delâilin, ecnebi mahkemesinde kimseler yahut davaya alâkası olan amillerin her hangi bir harekette bulunmaksızın elde edilmesi istenildikte bir talep mektubunun isdar edilmesi mutlak lâzımdır. Diğer ahvalde bu lâzım değildir.

İngilterede şahitlerin şehadetini almak için ecnebi mahkemesi tarafından talep mektupları isdar edildikte bu misillu mektuplar temyiz mahkemesine hitaben gönderilecek ve yukarıda dördüncü bentte zikredilen tekmil meseleleri tasdik ve şehadet edecek ve fazla olarak şehadetleri istenmiş şahitlerin isim ve adresleri ve ibrazı istenen eğer varsa vesikalar yazılacaktır. Talep mektuplarının İngilizce tercümeleri de beraber bulunacaktır.

Bir ecnebi mahkemesi tarafından isdar edilen talep mektubu atideki iki yolun biri vasıtasiyle İngiliz mahkemesine gönderilebilir.

(A) aşağıdaki 7 A bendinde zikredilen müracaatte, ecnebi memleketteki mesele yahut davada müddei veya müddeaaleyh olanlardan birinin İngilterede bulunan vekilleriyle.

[B] Bu talep mektubu diplomasi yoliyle, yani mahkemesi delâil isteyen ecnebi memleketin İngilterede bulunan diplomasi mümessili tarafından İngiltere hükûmeti kraliyesi nezaretine gönderilir. Ve bu Hariciye nezareti tarafından da İngilterenin en işlek hakkı kazasını haiz mahkemeye havale edilir. Eğer mahkeme aşağıdaki B 7 de tarifedilen şekilde harekete geçecekse talep mektuplarını yalnız diplomasi yolu vasıtasiyle gönderilmesi lâzımdır. Diğer ahvalde yukarıda A da tarlf edilen tarzda gönderilmesi muraccahtır. Fakat ecnebi mahkemesinin muamelesi bu yolu takip etmeye müsait bulunmuyorsa bu mektuplar diplomasi yoliyle gönderilebilir.

7 - İngiliz mahkemesi ecnebi bir memleketin mahkemesi için delil elde etmek maksadiyle iki yolda harekete getirilebilir.

(A) Ecnebi memleketindeki mesele yahut davada müddei ve müddeialeyh olan taraftan her hangi birinin İngilterede bulunan vekillerinin mahkemeye müracaatı ile.

(B) Hazine hukuk müşavirinin mahkemeye müracaatı ile her ne kadar bu iki usulü alelâde tarzı muamelede bazı eşkâl ve tedbirleri varsa da bunlar bir birinden ayrı ve farklıdır. Birinci usulde ecnebi dava yahut muhakemesine müddei ve müddeaaleyh olanların İngilterede bulunan vekilleri delâil almak muhakemesine iştirak ederler. İkinci usulde iştirak edemezler. Birinci usul mümkün olabilen her yerde takip ve tatbik edilir. Aşağıdaki 9 uncu bende müracaat ediniz, şimdi bu iki usul ayrı ayrı tarif edilecektir.

8 - A. müddei ve müddeaaleyhin vekilleri tarafından mahkemeye müracaat.

1. - Böyle hallerde tarzı muamele İngilterece temyiz mahkemesi nizamnamesinin 37 inci emirnamesi 54 ten 58 ze kadar kavaidine tevfikan yaptırılır ki bundan bahsedilmiştir.

Ecnebi davasında müddei ve müddeaaleyh olanlardan birinin İngilterede bulunan vekili dördüncü bentte tarif edilen delâilden ya İngilteredeki diplomasi mümessilinin bir şeha-

detnamesini yahut bir talep mektubu ibraz ederek ex parte müracaat eder. Diplomasi yolu vasıtasiyle mahkemeye bir talep mektubunu evvelce almış olan baş hâkimle mektuplaştıktan sonra müracaat eder.

II. - Yukarıda zikredilen delâili İngiliz mahkemesi eline aldıkta matlubu olan delâili almak için lâzımgelen emirleri verir. Bir ehliyetli kimse müstantik tayin edilir ve şahitlerin isbatı vücut etmesi için zaman ve mahal tayin edilir. Ve bunların hazır bulunması için emirler verilir.

Ecnebi mahkemesinden sadır olan talep mektubunda yahut müracaatcılar tarafından ismi zikredilipte müstantik tayin edilecek şahsı alâkadar ecnebi memleketinin konsolosluk memuru gibi umumiyetle haizi salâhiyet bir kimse olacaktır. Eğer böyle sahibi salâhiyet bir kimsenin ismi zikredilmiyorsa İngiliz mahkemesi bu istintakı kendi resmî müstantiklariyle yaptıracaktır.

Eğer varsa İngilterede bulunan vekillerinin delâil için müracaatta bulunduğu tarafın vekili tarafından istintak edilmesi için şahitlerin ismi istintakın zaman ve mahalli ve istiyorlarsa istintakta hazır bulunmaları için bu ecnebi davasında methaldar olan diğer tarafa ihbar edilmelidir.

III. - Tali IV ve V bentlerinde zikredilenin aksine olarak ecnebi mahkemesi tarafından başka bir hususi muamele istenildikte delâili İngiliz usulüne tevfikan alınır. Yani şahitlere yemin ettirilir, ve delâili isteyen tarafın vekilleri tarafından şahitlere sualler sorulur ondan sonra şahitler davada methaldar olan diğer tarafın vekilleri tarafından sualli cevaplı istintak edilir, ve aslen kendilerini çağıran taraf bu şahitleri tekrar istintak eder. Şahitlerin ilk istintak sualli cevaplı istintak ve mükerrer istintaklarda verdikleri cevapları müstantik yazı ile kayıt ve zapteder şahitlerden vesaikı ibraz etmeleri de istenebilir.

Maamafih bu şahit İngiliz mahkemelerinde derdesti rüyet olan aynı bir davada şahit ise böyle bir istintaka her hangi bir suale cevap vermeye ve yahut vesaik ibraz etmeye mecbur edilemez.

IV. - Maahaza böylece elde edilen delâil İngiliz mahkemele-

rince kabili kabul olabilecek davalara münhasır değildir. Ecnebi mahkemelerinin beyyine kabulü usulleri bilindiği kadar tatbik edilir, ve ortadaki mevzuu tenvir edeceği ümit edilen her hangi bir mesele bilinemiyorsa kabule müteallik İngiliz usullerine şiddetle riayet edilmez.

V. - Bir talep mektubu delâilin hususî bir tarzda alınmasını isterse yahut talebin sadır olduğu ecnebi mahkemesinin teamül ve icabatına tevfikan hususî bir yolda alınmasına delâlet ediyorsa delâili almakta mümkün olduğu kadar bu hususî tarza riayet edilir. Her hangi bir ecnebi kanun ve tarzı muamelesinin icabatından bahsediliyorsa ve kanunun o maddelerinin Fransızca yahut İngilizce mütercem suretleri leffedilmelidir.

Muayyen sualler nakledildikte ecnebi mahkemesinin arzularını tamamiyle yerine getirmek için o yolda hareket muvafık görülüyorsa müstantiğe şahide fazla sualler sorması selâhiyeti verilir megerki ecnebi mahkemesi aksini istemiş olsun.

VI. - İstintakın hitamında müstantik alınan delâilin kâffesini temyiz mahkemesi baş hâkimine gönderir, ve bu hâkim bunları tasdik eder, ve temyiz mahkemesinin mühüriyle mühürlettirir. Sonra baş hâkim bu delâili hariciye nezaretine göndertir, ve burası da alâkadar olan memleketin diplomasi mümessiline gönderir.

VII. - İgiliz usulü muhakemesi mucibince istintak edilen hâkimlerin ücretle masrafları almağa hakları olduğu gibi müstantiğe de bir ücret verilir.

B. Hazine hukuk müşaviri tarafından mahkemeye müracaat.

I. - Bu yoldaki tarzı muamele 60 ıncı nizamnameye tevfikan yapılır. Yukarıdaki beş ve altı bendinde zikredildiği veçhile eğer bu yolda muamele isteniyorsa, delâili isteyen ecnebi mahkemesinin mutlaka bir talep mektubu isdar etmesi ve bu talep mektubunun diplomasi yolu ile gönderilmesi mutlaka lâzımdır.

Talep mektubunda yahut alâkadar memleketin diplomasi mümessilinin hariciye nezaretine gönderildiği mektubun da delâili isteyen mahkemenin dava yahut mesele ile alâkası

olan tarafeynin vekillerinin işe karışmaksızın delâili alınmasını istediğinin yazılı olması lâzımdır. Bundan başka yukarıda 6 ıncı bentte zikredilen maddelere ilâveten talep mektubu mümkün olabileceği kadar mufassal suretleri yahut delâili istenen davada mevzu noktaların şahitlerden sorulması keyfiyetlerinin mufassal izahatını da ihtiva edecektir. Hal böyle oldukta tarafeynin vekilleri yardım için mahkemede hazır bulunmıyacaklarından İngiliz makamatının bu talebi mucibi memnuniyet surette yerine getirmesi için bunlar lâzımdır.

Eğer mukaddemdeki bentte istenilenlere riayet edildi ise ve eğer davanın bu tarzda muamelenin tatbikına mahsus dava olduğu görülürse o zaman talep mektubu Hariciye nezareti tarafından ecnebi memleketindeki dava yahut mes'elede alâkadar olanların İngilteredeki vekillerinin mahkemeye müracaat etmeleri istenmeksizin bu talebin yerine getirilmesi ima edilerek temyiz mahkemesi baş hâkimine gönderilir. Baş hâkim bunu aldıkta talep mektubunu hazine hukuk müşavirine gönderir, ve bunun üzerine bu hukuk müşaviri de bu tarzda muamelenin tatbikına mahsus bir dava olduğu mütaleasında bulunursa mahkemeye icap eden müracaatta bulunur ve bu mahkemede bunun üzerine istenilen delâili almak için lâzımgelen emirleri verir.

Bundan sonra takip edilecek usul umumiyetle bu bendin (A) fıkra ve tali II, III, IV, V ve VI bentlerinde tarif edilenlerdir. Şu kadar var ki bu delâili almak muamelesine iştirak etmiyeceklerinden tarafeyn vekillerine ihbarname gönderilmez.

İngiliz usulü muhakemesi mucibince şahitlerle müstantike verilecek olan ücretler ve istenilen delâili almanın mucip olacağı masrafların tediyesi istintak zabıtları talep mektubunu gönderen diplomasi mümessiline gönderildiği vakıt bu mümessilden istenecektir. Hazine hukuk müşavirinin hizmetleriyle mahkeme masraflarına ait bir şey istenmez ve tediye de edilmez.

Mukaddemki bendin (A) ve (B) bentlerinde yukarıda tarif edilen iki tarzı muameleden birinci A tarzda muamelenin mümkün olan her yerde kullanılması daha muvafıktır.

B) Bendinde tasrih edilen tarzı muamele delâil almakta tarafeyn vekillerinin bulunmasına müsaade edilmesini ecnebi mahkemelerinin istediği o gibi ahvalde yalnız kullanılır, ve yahut bu maksat için davaya methaldar olanların İngilterede vekil tayin edemedikleri zamanda müracaat edilir.

Bu tarzı muameleye büyük zaman ve masraf sarfını müeddi olmayan basit dava ve mes'elelerde müracaat edilir. Ve meselâ Sumerset havz daki eshama münkasem kumpanyalar sicillinde mukayyet şirket veya kumpanyaların kuyudatını tetkik ve yahut istintak için mütehassıs şahitlerin her hangi bir istintakta ispatı vücut etmeleri istenen ahvalde bu usul tatbik edilmez.

* * *

İcra daireleri ihale kararlarının nisbî bula tabi olduğuna dair

İcra dairelerince üste bırakılma kararlarından damğa resmi kanununun 13 üncü maddesi 8 inci fıkrası hükmüne tevfikan nisbî resim alınması lâzımgeleceği hakkında temyiz mahkemesi icra ve iflâs işleri tetkik hey'etinden verilip C. B. M. umumiliğine 2-6-932 tarih ve 1298 numaralı tahriratiyle varit olan müzekkere sureti aşağıya yazıldı.

Dairei memuriyetleri dahilinde bulunan icra dairelerine tebliği temenni olunur efendim. 7-7-932

«1324 numaralı resmi damga kanununun 13 üncü maddesinin 8 inci fıkrasında her türlü alım ve satıma ve icar ve isticara müteallik ihale kararlarının ihale bedeli üzerinden bin kuruşta on para nisbetinde damğa resmine tâbi olduğu sarahaten beyan edilmiş iken bazı icra dairelerince üstte bırakılma "ihale„ kararlarına damğa pulu yapıştırılmadığı görülmektedir.Gerçi bu suretle kanuna muhalif hareket eden icra memurlarından damğa kanununa tevfikan icap eden cezayi nakdinin ahzına karar verilmekte ise de dairenin meşğili kesiresi arasında işbu cezayı nakdi muamelesi de ayrıca bir meşgale teşkil etmekte olduğundan hazinei maliyenin hakkı teahhura ve ziya'a uğramamak ve daire de bu meşğuliyetten kurtulmak için mezkûr madde ve fıkrai kanuniye hükmüne riayet etmelerinin icra memurlarına tamimen emrü tebliği lüzumunun vekâleti celileye arzı iş'arı temenni olunur efendim.

Mahkemelerden temyiz mahkemesine gönderilecek evrakın iadeli taahhütlü olarak postaya verilmesi hakkında

2-7-932 tarih ve 6743 numaralı umumî tahrirata zeyildir.

Mahkemelerden temyiz mahkemesi dairelerine gönderilmekte olan evrakı davaya ait posta ücretleri hakkında mahkemelere tebliğ edilmiş olan 5-1-932 tarih ve 6-210 numaralı umumî tahrirat hükmü icra ve iflâs dairelerinden temyiz mahkemesi icra ve iflâs dairelerine gönderilecek evraka da şamil olmak üzere icra ve iflâsa müteallik sair evrakın her hangi bir ziya'dan mütevellit teahhür ihtimaline binaen iadeli teahhütlü olarak gönderilmesi kendi menfaatleri iktizasından olduğunun alâkalılara tefhimiyle iadeli teahhütlü ücretini vermeğe muktedir olamıyanlara ait evrakın eskisi gibi sevkleri suretiyle muamele ifası muvafık olacağının dairei memuriyetleri dahilinde bulunan icra ve iflâs memurlarına tebliği temenni olunur efendim.

* * *

Kanunu medenî mucibince yapılacak ihtar kararlarından harç alınıp alınmayacağına dair

Kanunu medeninin 132 inci maddesi mucibince verilen ihtar kararlarının diğer tarafa tebliğında harç ve resim alınıp alınmayacağında tereddüt edildiği varit olan teftiş raporları mündericatından anlaşılmaktadır.

Damga resmi kanununun 11 inci maddesinin 40 ıncı bendi mucibince ihbarname mahiyetinde olan işbu ihbarnamelere on kuruşluk damga pulu ilsakı lâzımgeleceği gibi harç tarifesinin 13 üncü maddesine tevfıkan da harç alınması icap edeceğinin memuriyetiniz dahilinde bulunan mehakime tebliği tamimen beyan olunur efendim.

İtam vasilerine yapılacak tevdiata mahsus kartonların mahkemelerce kabulü hakkında

Emlâk ve eytam bankası umum müdürlüğünden varit olan tezkerede Eytam vasilerine nafaka ve suveri saire ile ve ziraat bankası vedaatiyle gönderilmekte bulunan mebaliğin para sahibi yetim veya vasinin tesbiti hüviyetleriyle vesayetin halen baki olup olmadığının bildirilmesini teminen ve meşruhatı saireyi havi bir surette tanzim ve tabolunan kartonların mahallî sulh hâkimlerince imlâ ve tasdik ve birer nushasının parayı tevzi edecek zıraat bankası şubesine tevddii mukabilinde itası selâmeti muamele namına muvafık telâkki edilerek bu güne kadar olveçhile muamele ifasına devam edilmekte iken ahiren bazı sulh hâkimlerinin eytam hüviyet ve ahvalini müş'ir yukarıda yazılı kartonların imlâ ve tasdıkından imtinâ eylemelerinden dolayı bu gibi paraların alâkadarlarına tevdiinde müşkülât zuhur eylediği Ziraat bankasından mevrut iş'ardan anlaşıldığı bildirilmektedir.

İş'arı vaki muvafıkı halü maslahat olmakla ona göre muamele ifası lüzumunun dairei memuriyetleri dahilinde bulunan sulh mahkemelerine tebliği temenni olunur efendim.

* * *

Kabiliyeti temyiziyesi olmayan icra kararları hakkında

30-7-932 tarih ve 8563 numaralı ve 2-2-931 tarih ve 3151 numaralı umumî tahriratlara zeyildir.

Kabiliyeti temyiziyesi olmayan icra kararlarına karşı vukubulan temyiz talepleri üzerine ne muamele yapılacağı hakkında temyiz mahkemesi birinci hukuk dairesi reisliğinden ahiren varit olan 4-7-932 tarih ve 729 numaralı tahriratın bir sureti yazıldı.

4-9-932 tarihinde meriyete girecek olan 2004 numaralı icra ve iflâs kanununun meriyetine kadar bu dairede ve mezkûr tarihten sonra da salifüzzikir kanunun 365 inci maddesi mucibince muamele ifası lüzumunun dairei memuriyetleri dahilinde bulunan icra dairelerine tebliği temenni olunur ef.

Adliye vekâleti celilesinden şeref varit olup memuriyeti aliyelerinden derkenarla tevdi kılınan 15-6-932 tarihli ve Hu. İŞ. 748 No. lu tahriratı aliye cevabıdır.

İcra ve iflâs işlerinden dolayı sudur eden kararlardan kabiliyeti temyiziyesi bulunanlar icra ve iflâs kanununun mevaddı mahsusasında zikir ve tayin edilmiş olduğundan bunlardan maada kabiliyeti temyiziyesi olmayan ve mahza icrayı durdurmak maksadiyle temyiz edilen icra kararlarına ait dosya evrakının temyiz mahkemesine aynen gönderilmeyip ancak mümeyyezünbih karar ve bunun müstenidünileyhi olan icra zabıtnameleri suretleriyle itirazname gibi evrakı müteferria suretlerinin evrakı temyiziye ile birlikte mahkemei temyize irsal olunması maslahata ve ruhu kanuna da muvafık olacağı ve mukaddema icra ve iflâs işlerini tetkik eden temyiz mahkemesi ikinci hukuk dairesi riyasetinin bu yoldaki mütaleası musip olduğu dairemiz heyetince mülâhaza ve tefekkür edilmiş olmakla keyfiyetin olveçhile vekâleti celileye arz ve tebliğ buyrulması rica olunur. efendim.

* * *

Hâkimlik veya tahvil taleplerinin defteri mahsusuna muntazaman kaydedildiğine dair

Gerek ahvali sıhhiye ve gerekse sair sebeplerle tahvil ve terfi talebinde bulunan hâkimlerle yeniden memuriyet talebinde bulunan hukuk mezunlarının talepleri encümence bu hususa dair tutulmakta olan deftere muntazaman kaydedilmekte ve icra memurlarının ve icra memurluğu için yeniden müracaat edenlerin talepleri dahi tesbit edilerek muktazı muamele yapılmakta olduğundan bademe bu gibi müracaatlara defterine kayıt olunduğuna dair ayrıca cevap verilmiyeceğinin dairei kazaiyeniz dahilinde bulunan hâkimlere icra memurlarına ve yeniden hâkimlik ve icra memurluğu talebinde bulunacaklara bildirilmesi temenni olunur efendim.

GAYRİ RESMÎ KISIM

Fransada mücrim çocuklar hakkında tatbik edilen ceza sistemi

VE

Çocuklara mahsus ceza müesseseleri

Yazan : İzmir C. Müddeiumumiliği Baş Muavini
Ali Rıza

I

CEZA SİSTEMİ

Bu gün Fransada mücrim çocuklara tatbik edilen ceza sistemi, başlıca üç kanunda münderiçtir. Bu kanunlardan birincisi ve en esaslısı Çocuk mahkemeleri teşkilâtına dair olan 22 Temmuz 1912 tarihli bir kanundur. Bundan sonra 22 Şubat 1921 tarihli ikinci bir kanunla birincinin noksanlar tamamlanmış, nihayet 24 Mayıs 1921 tarihli üçüncü bir kanunla da 21 yaşını bitirmemiş olan serseriler hakkında bazı hususî ahkâm konulmuştur.

Bu kanunlarla vücuda getirilen yeniliklerin hututu esasiyesi şunlardır.

1 - Çocuk ve genç mücrimlere mahsus hususi mahkemeler teşkil edilmiştir.

2 - Bu gibi Çocuklar hakkında nezaret altında serbest bırakma *Misseen liberté surveilléé* usulü kabul edilerek bu çocukların terbiye ve ıslahı halleri çareleri derpiş olunmuştur.

3 - Suçu işlediği zaman 13 yaşını bitirmemiş olan çocuklar ceza mes'uliyetinden muaf tutulmuştur.

Bu sistemin temel taşı, çocuk mahkemeleri teşkilâtiyle (nezaret al-

52

tında serbest bırakma) usulüdür. Sistem, cezaların şahsileştirilmesi fikrine istinat eder.

Fransada çocuk mahkemeleri teşkilâtı yapıldığı tarihte 1912 bu teşkilât, bir kaç seneden beri müttehidei Amerikada, bilhassa Massachussets hükûmet dahilinde tatbik edilmeğe başlanmış bulunuyordu.

Amerikadaki sistemin esası şudur: Ceza mahkemesinden ayrı münferit bir hakim ve buna tâbi bir takım delegeler var. Bu delegelerin iki nevi vazifesi mevcuttur.

Evvelâ hakimin kararını hazırlarlar: Çocuk tevkif edilir edilmez delege çocuğun geçmişteki ahvali ve ailesi hakkında tahkikat yaparak esaslı malûmat edinir.

Bu edindiği malûmatı hakime bildirir hakimin yanında ne Müddeiumumi ne de Avukat bulunur. Teşkili tarafeynli mürafaa da cereyan etmez. Hakim için kararına mesnet olarak yegâne şey delegenin yaptığı tahkikattır. Hakim bu tahkikat neticesinde çocuğu hürriyeti tahdit eden bir cezaya mahkûm edilir. Fakat böyle bir karar istisnaî ve pek vahim hallerde verilir. Ekseriyetle çocuğun terbiye ve islâh edilmesine karar verilir. Bu maksatla çocuk ya ailesine iade edilir, ya insaniyet perver bir zata verilir. Yahutta bir müesseseye ve eğer lüzum varsa gayri tabiîlere mahsus bir islâhhaneye konulur.

Ayni zamanda hakim, delegeyi çocuğa nezarete memur eder. O andan itibaren delege, genç mücrimin tabiî vasisidir. Çocuğu sık sık görür, ona nasihatlarda bulunur. Vakit vakit çocuğun vaz'iyeti ve kendi müşahedeleri hakkında hakime malûmat verir. Hakim kararını vermekle iş kendisinden çıkmış değildir. Çocuk, fena yolda gitmek te devam ediyorsa hakkında daha şiddetli tedbirler alınır. meselâ bir islâh müessesesine konulur.

Bu Amerikan sistemi tatbikatta o kadar muvaffakiyetli neticeler vermiştir ki, hemen bütün Avrupa devletleri bunu taklit etmişlerdir. İspanyada, İtalyada, İngilterede, Fransada, Almanyada, Danimarkada, ve daha bir çok memleketlerde tatbik edilen bu sistemdir

Fransaya 22 Temmuz 1912 tarihli kanunla ithal edilmiştir. Kanun 31 Ağustos 1912 tarihli bir talimatname ile ikmal edilmiş ve 5 Mart 1914 tarihinde mer'iyet mevkiine girmiştir. Bilâhara da 22 Şubat 1921 tarihli bir kanunla bazı ahkâmı tadil olunmuştur.

* * *

Fransada çocuklar, cezaî mes'uliyet noktasından üç sınıfa ayrılır.

A) On üç yaşından küçük çocuklar.

B) 13 ile 16 yaş arasında bulunan çocuklar,

C) 16 ile 18 arasındaki çocuklar.

Bu sınıfların her birine mensup çocukların cezaî mes'uliyetini tayin ve tahdit edecek olan makam ayni olmadığı gibi mes'uliyetinin derecesi de yaşa göre değişir.

1 - 13 yaşından küçük çocuklar hakkında 22 Temmuz 1912 tarihli

kanun mutlak bir ademi mes'uliyeti cezaiye kabul etmiştir. Şu manada ki, bu yaşta bulunan bir çocuk suç işlerse ceza mahkemesinde muhakeme edilmez. Yoksa, işlenen suç takipsiz kalır, demek değildir. Böyle bir çocuk suç işleyince bütün dairelerin içtimaından müteşekkil Hukuk mahkemesi huzuruna sevk edilir.

Usulü muhakemeye gelince: Bu hususta eskiden tatbik edilen bir usul kabul edilmiştir.

Çocuk hakkında evvel emirde Müstantik tarafından bir tahkikat yapılır. Müstantik, evvelâ çocuğun işlediği fiilde suç mahiyeti olup olmadığını saniyen suç mevcutsa çocuğun kusurlu *Coupable* olup olmadığını araştırır. Ayni zamanda çocuğun hayatı mazisi ve içinde büyüdüğü aile muhiti hakkında malûmat edinir. Bundan başka çocuğu tıbbî bir muayeneden geçirir. Müstantik bu işleri tayin edeceği bir raportöre de gördürebilir. Her adlî senenin başında mahkemece raportör olabilecek kimselerin bir listesi yapılır. Bunlar daha ziyade, hakimler Avukatlar *Société Patronage* denilen bir hayır cemiyetiyle (Adliyeye düşmüş çocukları himaye) cemiyetinin azaları arasından seçilir. Raportörün ceza vermeğe salâhiyeti yoktur. O, çocuğun ebeveyni nezdine gider onun büyüdüğü muhiti tetkik eder. Ve islâhı hali için en müsait gördüğü tedbirleri tespit eder. Kanun hakime çocuğun ailesinden alınması zarurî gürülen ahvalde onun belediyeler tarafından tayin edilmiş olan hayır cemiyetlerinden birine yerleştirilmesini emreder. Bu işler olup bitinceye kadar çocuğun ötede beride dolaşup sefil olmaması için hâkim onu bir mektebe veya bir hastahaneye de koyabilir.

Eğer çocuğun aile muhiti müsait bir muhit ise, bütün ihzarî tahkikat müddetince çocuk ana babası yanında bırakılabilir.

Esas itibariyle çocuk ceza çektirmeğe mahsus her hangi bir müesseseye konulamaz, ancak işlediği suç cinayet nev'inden ise diğer mevkuflardan tamamiyle ayrı bulunmak şartiyle tevkifhaneye konulması kabildir.

Davanın son safhası şu suretle cereyan eder: Tahkikat bitince müstantik dosyayı Bidayet Müddeiumumisine tevdi eder, ve çocuğu bidayet mahkemesinin bütün dairelerinin iştirakiyle teşekkül eden hey'et huzuruna gönderir. Yalnız, bir mahkeme dairesi olan küçük yerlerde çocuk mahkemesini bu daire teşkil eder. Fakat aleniyet yoktur. (Sen Vilâyetinde, Çocuk mesailinde mütehassıs Hakimlerden müteşekkil hususî bir çocuk mahkemesi mevcuttur.)

Muhakeme gizli cereyan eder. Celsede yalnız yukarıda zikredilen cemiyetlerin azalariyle mahkeme riyasetinden hususî bir müsaade almış olan bazı kimseler bulunabilir. Usul gayet basittir. evvelâ çocuk, sonra şahitler, Çocuğun müdafii, ana babası, Raportör ve nihayet Müddeiumumi ve tahkikatın bidayetinden itibaren mahkeme tarafından resen tayin edilmiş olan Müdafi dinlenir. cereyan eden şey bir mürafaa

değil, Çocuğun manen yükseltilmesi için alınması icap eden en müsait tedbirleri tayine matuf hayırhahane bir müzakeredir. Muhakeme neticesinde Çocuğun suçun faili olmadığı, masum bulunduğu sabit olursa derhal serbest bırakılır ve bittabi hakkında hiç bir tedbir alınmağa lûzum kalmaz. Aksi takdirde alınacak terbiye tedbirleri kararlaştırılır.

Muhakeme hafi olmakla beraber, Hüküm aleni bir celsede okunur. Bu da, Çocuğun menfaati namına düşünülmüş bir tedbirdir.

Karar aleyhine : Ahkâmı umumiye dairesinde kanun yolları açıktır.

Mahkemenin alabileceği tedbirler nelerdir?

13 yaşından küçük olanların mutlak ademi mes'uliyeti esası kabul edilmiş olduğu cihetle bunlara hiç bir ceza hükümü olunamaz.

1912 tarihli kanun, mahkemeyi üç nev'i tedbir arasında muhayyer bırakmıştır. İcabı hale göre ya çocuk muhiti müsaitse ailesine teslim ile iktifa olunur. Yahut, Hayır müesseselerinden birine, bir pansiyona veya gayri tabiilere mahsus bir müesseseye konur,veyahutta Muaveneti içtimaiye müessesesi *Asistance pupligue* teslim olunur.

Çocuğun ailesine teslimine bir hayır müessesesine veya eshabı hayırdan birine verilmesine karar veren mahkeme, aynı zamanda onun ahvalini takip etmek ve mukadderatiyle alâkadar olmak üzere birini de tayin edebilir. Bu takdirde çocuk nezaret altına alınmıştır. Kabahat işleyen 13 yaşından küçük çocuklar hakkında, Kanun yukarıda tafsil edilen sistemden başka bir sistem kabul etmiştir. Filhakika bahsettiğimiz kavait, mücrim çocukların islûhı hali gayesiyle vazedilmiştir. Halbuki kabahat işleyen bir çocuk için daima, fena ve islâha muhtaç bir çocuktur denemez. Onun bu fiilinden birinci derecede mes'ul olanlar başkaları, bilhassa ana ve babasıdır. işte 1912 tarihli kanun bu noktada bu mülâhazadan mühlem olmuştur.

Bu kanuna nazaran eğer kabahat, çocuğun işlediği ilk suç ise kavaidi umumiyeye tevfikan Çocuk sulh hakiminin Huzuruna götörülür. Muhakeme hafi olur. Hakim Çocuğu dairesine alır. Çocukla beraber ebeveyni veya vasısı de bulunur. ve hakim bunlara bir (Tevbihi adlî) yapar.

Şayet çocuk mükerrirse, yani - Fransız ceza kanununa nazaran - bir sene zarfında müteaddit kabahat işlemişse, bu takdirde yukarıda bahsetmiş olduğumuz usule tabi tutulur. Yani hukuk mahkemesinde muhakemesi yapılır. Ve hakkında iktiza eden tedbirler tatbik olunur.

2. — 13 — 18 yaş arasında bulunan çocukların tabi oldukları cezaî sistem.

Bu sistem diğerlerinden farklıdır:

a) *Kabahat halinde* Çocuk, mükerrir olsun olmasın, sulh hakimi huzurunda muhakeme edilir. Yalnız muhakeme alenî olmaz.

b) *Cünha halinde*: 13 - 18 yaşındaki çocnklar cünha nev'inden bir suç işledikleri zaman (çocuk mahkemesi) denilen hususî ve çocuk

işlerinde ihtisas sahibi hakimlerden müteşekkil bir mahkemeye sevk edilir. Müteaddit dairesi olan yerlerde bidayet ceza mahkemesinin bir dairesi çocuk mahkemesi vazifesini görür. Mahkeme yalnız bir daireden ibaretse (çocuk mahkemesini) o daire teşkil eder. Muhakeme hafi değildir.

Şayet çocuğun büyük yaşta suç ortakları varsa, çocuk ta onların tâbi olduğu kavaide - yani ahkâmı umumiyeye - tâbi olarak salâhiyettar bidayet ceza dairesinde muhakeme edilir.

C) *Cinayet mevadında* : Burada ikinci bir tefrik yapılır :

1) 13 le 16 yaş arasında olan çocuklar.

2) 16 ile 18 yaş arasında bulunanlar.

1) Çocuk 16 yaşından küçük ise, işlediği suç cinayette olsa, çocuk ve gençlere mahsus mahkemede - yani hukuk mahkemesinin hususî dairesinde - muhakeme edilir. Bu yaşta bulunan çocuklar, cinayet mahkemesine sevk edilmez. Bunun bir tek istisnası vardır ki o da çocuğun büyük yaşta şerikleri bulunması halidir. Bu takdirde çocukta onlarla birlikte cinayet mahkemesinde ve Jüri huzurunda muhakeme olunur.

2) 16 ile 18 yaş arasındaki gençler, bil'akis cinayet işledikleri zaman cinayet mahkemesinde muhakeme olunur. Fransız ceza kanununa göre, bu yaşta bulunan küçükler, farku temyiz ile hareket ettikleri anlaşılırsa, tıpkı büyükler gibi ceza görürler. Binaenaleyh ölüm cezasına bile mahkûm edilmeleri mümkün olan bu gibi genç mücrimleri, cinayet mahkemesindeki usulü muhakemenin, ve Jüri usulünün hususî teminatından mahrum etmek doğru olmıyacağı içindir ki vazii kanun bunların da büyükler gibi cinayet mahkemesinde muhakeme edilmeleri usulünü kabul etmiştir.

13 ile 18 yaş arasındaki çocuklar hakkında carî muhakeme usulü. 13 yaşından küçük olan çocuklara tatbik edilen usulden çok farklı değildir. Mevcut farklar şunlardır :

1 — 13 yaşından küçük çocuklar hakkında, dava ancak müddeiumumi tarafından açılabilir. Suçtan mutazarrır olanlar davayı tahrik edemezler. Halbuki 13 ile 18 yaş arasında bulunanların işledikleri suçtan mutazarrır olanlar doğrudan doğruya dava ikame edebilirler.

2 — Tahkikat esnasında müstantik bu gibi çocukların muhafazası için onları ana ve babalarına veya diğer bir şahsa teslim etmekle mükellef değildir. Tahkikat bitinceye kadar, lûzum görürse bunları ihtiyaten tevkif etmek selâhiyetini de haizdir. Pariste bu gibi çocuklar için hususi bir tevkifhane vardır.

3 — Müstantik, bu kabil çocukların tahkikatını Raportöre yaptıramaz, yalınız Baro Reisine müracaatla çocuğa bir müdafi tayin ettirir. Raportör tayini yalınız 13 yaşından küçük olanlar hakkındadır.

Tahkikat bitince, delâili kâfiye mevcut ise çocuk, (çocuklar ve gençler mahkemesi) huzuruna çıkarılır. Aleniyet esas itibariyle, burada da carî değildir. Ancak mahkemeye şahitler, çocuğun ailesi efradı,

Baro azaları (çocukları himaye) cemiyetinin mümessilleri ve gazeteciler kabul edilir.

Mahkeme safahatının gazetelerle neşri memnudur. Hatta bu memnuiyet çocuğun büyük yaşta şerikleri olması dolayısile, cünha mahkemesinde muhakeme edilmesi halinde de caridir. Yalnız hüküm neşrolunabilir. Fakat çocuğun hüviyeti tasrih edilemez; isminin yalınız ilk harfi yazılabilir.

Demek oluyorki bu kısım çocuklar hakkında muhakemenin alaniyeti noktasından mütevassıt bir sistem kabul edilmiştir. bir taraftan ; çocuğun istikbali noktai nazarından fena tesiratı olabilir diye muhakeme safahatının neşri takyit ve tahdit edilmiş, diğer cihetten de aleniyetin maznunlar için büyük bir teminat teşkil ettiği nazarı dikkate alınarak buna kısmen müsaade olunmuştur.

Çoçuğun maznun bulunduğu suçu işlediği sabit olursa, farku temyiz ile hareket edüp etmediği mes'elesi halledilmek icap eder.

Burada tetkiki lâzım gelen üç nokta vardır:

a) Fark ve temyiz keyfiyeti hangi çocuklar hakkında mevzuu bahistir?

b) Bu noktanın şu veya bu şekilde halledildiğine göre netice ne olur?

c) Fransız ceza kanununa göre fark ve temyiz ile ne kast edilmiştir?

a - 13 yaşından küçük olan çocuklar hakkında fark ve temyiz mes' elesi mevzuu bahis değildir. Çünkü, onları kanun gayri mes'ul farzetmiştir. Halbuki 13 - 18 yaş arasında bulunan çocuklar, ister cünha, ister cinayet mahkemesinde muhakeme edilsinler, fark ve temyiz ile hareket edüp etmedikleri mes'elesi ayrıca tetkik olunur. Cinayet mahkemesinde de bu sual mahkeme reisi tarafından (Jüri) ye sorulur.

b - Fransız ceza kanununa göre, 13 yaşından büyük, onsekiz yaşından küçük olan maznunların, fark ve temyiz ile hareket etmedikleri anlaşılırsa, beraatlerine ve bununla beraber icabı hale göre, ailelerine veya hayır sahibi zevata veya bir müesseseye teslimlerine veya 21 yaşını geçmiyecek surette hakim tarafından tayin edilecek müddetle bir islahhaneye kanulmalarına karar verilir. Bu mahkûmiyetle alel'ade beraet arasında mütevassıt şeydir. Filhakika çocuğa hiç bir ceza çektirilemez fakat beraet etmekle beraber serbest te bırakılamaz.

1912 tarihine kadar, Fark ve temyiz ile hareket etmediği sabit olan bu yaştaki mücrim çocuklar hakkında mahkeme tarafından ittihazı mümkün tedbirler arasında Çocuğun 21 yaşını geçmiyecek surette (Muaveneti içtimaiye) müessesesine konulmasına da karar verilebilirdi. Bu hal pek çok tenkitlere sebebiyet vermiş olduğundan 1912 kanunu ile kaldırılmıştır. Filhakika (Muavenetiiçtimaiye) yalınız mücrim çocuklara değil, maddeten ve manen terkedilmiş şayanı himaye çocuklara da bakan bir müessese idi. Bu gibi zavallı yavruların mücrim çocuklarla bir arada bulunması bittabi eyi olmıyordu. Buna mukabil

evvelki kanun tarafından derpiş edilmiş olan tedbirler 1912 kanunu ile aynen ipka edildi. Bu tedbirler şunlardır :

1 - Çocuğun ailesine teslimi (ki ana ve baba namuslu kimselerse en ziyade bu tedbire müracaat olunur.) 2 - Yahut sahibi mürüvvet bir zata veya bir hayır müessesesine verilmesi, 3 - yahutta 21 yaşına kadar kalmak üzere bir islâhhaneye konulması.

Mahkeme icabı hale göre bu üç tedbirden birini seçmekte muhtardır. Çocuk ailesine veya bir hayır müessesesine verilmiş ise, harekâtını takip etmek üzere bir delege de tayin olunabilir. Bu deleğe vakit vakit çocuğu görür, Onun ahvalı hakkında malûmat edinir. ve icap ediyorsa tatbik edilmekte olan tedbirlerin tadilini mahkeme reisinden talep eder.

Çocuğun farik ve mümeyyiz olduğu anlaşılıyorsa 13 ile 16 yaş arasında olanlar ahkâmı umumiyeye tebean ceza görür. Yalınız, Yaşının Küçüklüğü dolayisiyle cezaları tahfif edilir. 16 yaşından büyük çocuklar, farik ve mümeyyiz oldukları takdirde büyükler gibi tecziye olunurlar.

c - Fark ve temyiz muhtelif manalarda alınabilen bir mefhumdur. Fransız mahkemelerinin ve Jürilerinin kabul ettiği mana çok değişiktir. Çocuğun cezaya çarptırılması veya hakkında terbiye ve islâh tedbirlerinin alınması şıklarından hangisi daha faideli ise evvelâ bu cihet tayin olunur. Ondan sonra Çocuk için farik ve mümeyyizdir. Veya değildir denir, ona göre icap eden karar verilir.

Çocuklar hakkında Fransada tatbik edilen ceza sistemi, ana hatları itibariyle bundan ibarettir. Bu sistem 1912 den beri bir çok tenkitlere maruz kalmıştır. Bu tenkidat mübalegalı olmakla beraber, kısmen doğrudur. Maamafih, muvaffakiyeti daha ziyade kanunun derpiş ettiği tedbirlerin müessir olmasına tabidir. Bazıları bu tedbirlerin müessir olmadığını iddia ederek Çocukların bilâ istisna (*Colonie peniteni'aire* dedikleri ceza müessesesine kapatılmak suretile terbiye edilmelerine taraftardırlar. Diğer bir kısmı da bu müesseselere (çocuk menfası) ismini vererek bunların çocukların ahlâkı üzerinde çok muzir tesirleri olduğunu iddia ederler. Tatbikatta da kısa cezalar yerine terbiye tedbirlerine müracaat olunur.

Hali hazırda en kuvvetli temayül. hiç olmazsa 16 yaşına kadar olan mücrim çocuklar hakkında cezaî ademi mes'uliyet esasının kabulü lâzım geleceği merkezindedir. 1910 Vaşington kongresi tarafından izhar edilmiş olan bu temenni o tarihten beri muhtelif memleketlerin kanun lâyihalarında yer bulmuş ve ahiren Belçika ceza kanununca kabul olunmuştur. Bu kanuna göre 16 yaşından küçük çocuklara, işledikleri cürümlerden dolayı hiç bir ceza verilemez. Bunların yalınız terbiyelerine ve islâhı hallerine çalışılır.

Fransada 1921 de kabul edilen bir kanunla serserilikten maznun bulunan çocuklar hakkında bu esasların tatbikine başlanmıştır.

Hâkimlerin idaresi münasebetile:

Hukuk Karşısında

HAKKANİYET VE NISFET

Müellifi

Brüksel bidayet hâkimlerinden

Hanri de Page

Mütercimi

İstanbul ticaret M. hâkimlerinden

I. Hakkı

(Mabaat)

Bütün İngiliz müellifleri usulün hukuku umumiyeden (Commun lavv) dan inbias ettiğinde müttefiktirler. Madde itibarile hukuk Substative lavv tabiri diğerle hukukun esası adjective ladv den yani usulden ve şekil kaidelerinin hey'eti umumiyesinden doğmuştur. Çünki Vots ın inkişafı olan usul şekilleriledir ki Commun lavv prensipleri yavaş yavaş teessüs etmiştir.

İkinci netice Hukukun vaziyetinin esas itibarile muvakkat olmasıdır. Yalnız hususî hallerde faaliyeti insaniyeden mücerret tezahürleri istihdaf ettiği cihetle bu faaliyetinin müessir olduğu her halde tadilâta maruz kalır. Basit, sert ve muayyen olduğu için yerinde saymağa mahkûmdur, Bilâhara teşbih suretile tevsi edildi. İngiliz hukukundaki bu (Consimls Cosus) usulile hukuku umumiye hâkimleri salâhiyetleri bilâhara diğer davalara da teşmil ettiler fakat böyle bir usulün tatbikı imkânları mahduttur. İçtimaî bir tekâmülün ilk tezahürlerinde hukukun fakrü aczi meydana çıktı. Çünki eğer insanî müesseseler ancak zaman ile sabit bir hale gelirlerse de mukavemetleri ancak seyyaliyetleri ve alestikiyetleri sayesindedir.

II

Bu vaziyet, yeni bir telâkkinin, hukuk ile taaruz eden adaletin bu hususî şeklinde, hakkaniyetin doğmasını temine kâfi mi dir?

Şüphesiz ki Hayır: İpdidaî hukuk Mos majorim hiçbir mukavemet ve itiraza maruz kalmaksızın asırlarca faaliyeti beşeriyenin tanzimine hâkim oldu.

Yeni bir fikrin doğması için yalnız bir ihtiyacın onu davet etmesi icap eder. İnsanlar adaletin umumî hattı üzerinde kalmakla berarbe kaidelerin kat'i olan ahkâmına tamamen muvazi ve muvafık görünmiyen bu mefhuma ne vakit vakıf oldular?

Bütün mevzuatı hukukiye bize muayyen bir devirde hukukun çok sert hal aldığını gösteriyor. Kaideler artık hususî vaziyetlerin icabatıle ahenktar değildir. Sert hadiseler mevcuttur. Müeyyet olan adalet, muayyen bir anda iptidaî hukukun şiddetini tadil edecektir. Ne vakit ve hangi maddî ve aklî tahavvül neticesinde eski hukuk şiddetli bir hal almıştır? ne vakit ve niçin kaideye tercihan hadisenin hususî şeraitini nazarı itibara almak ihtiyacı doğmuştur ?

Bu suale cevap vermek için bazı içtimaiyata ait mutaları hatırlamak lâzımdır.

***

Cemiyet halinde yaşayan insanları bir araya cemeden ilk rabıtaların müşabehet itibarile tesanüt rabıtaları olduğu malûmdur. Hali hazır cemiyetlerimizin üzvî terkibi Complezesr organiqus taksimi amal ve ihtisas usulüne müstenittir ve hakikatte faaliyetlerimizin icrası ve bütün ihtiyaçlarımızın tatmini için şimdi yekdiğerimize karşı duyduğumuz alâka bidayette yoktu.

Medeniyetin ilk asırlarında iştirak çok azdı. Bu Collcetivité azalarının ihtiyaçları mahduttu. Aile iktisadiyatı kaidesi bir idi. Herkes mevcudiyetini diğerinin muaveneti olmaksızın temin ediyordu. Mübadele azdı. Her ferdin menfaatleri nev'i itibarile (İngenere) kendine benzeyenlerin menfaatlerinin ayni idi. Ahlâkî ve içtimaî hiç bir fark yoktu. Bir camianın ayni azaları ayni suretle düşünüyor ve hissediyorlardı. Onları bağlayan yegâne rabıtalar bilhassa aile ve din rabıtaları ve müşabehet itibarile tesanüt rabıtaları idi.

Bu, bazı basit hukuk kaidelerinin iptidaî cemiyetlere kâfi gelebildiğini izah eder, İktisadî rejimin ve içtimaî tedahülün son derecede basatet başka bir şeye lüzum göstermiyordu.

İçtimaî kesafetin ve teknik tarakkilerin artmasını müteakip vaziyet değişti. Taksimi amal itibarile tesanüt müşabehetin tamamen mihanikî olan rabıtaları yerine kaim oldu.

Taksimi mesaî rejiminde, muayyen bir mahsul istihsalinde kesbi ihtisas eden her ferdin kendinin istihsal etmediği diğer maddeler için hem cinsine muhtaç olduğu malûmdur. Bundan istihsal olunan netice şudur, İnsan cemiyeti tamamlayan bir fert olması itibarile maşeridir. Fakat diğer taraftan ona muvazi olarak kendisinin ihtisası, komşularının ihtiyaç ve menfaatlerinden ayrı ihtiyaç ve menfaatlere malik olması itibarile ferdîdir. Bu iktisadî ve içtimaî tahavvül evvelâ faal sahada husule geliyor. Ve iptidalardaki manevî ittihat yerine yavaş yavaş her fertte

evvelâ zaif sonra kendi şahsî ihtiyaçları ve menfaatleri itibarile git gide daha şayanı dikkat bir hal alan his istihlâf ediyor.

Bu unsur, nasıl hak ve adalet mefhumlarında bir tahavvülü mucip olabildi?

Bundan daha basit ve daha tabiî bir şey yoktur.

Adalet nedir?. Bu felsefî tabirler üzerinde asırlarca muaraza edildi. Ve mefhumun nazarî manası belki de çok ihmale oğradı.

Adalet (Lajustice) umumî tarzda bakai vücut hakkının himayesidir. Yering (İhering) bu esasli unsuru iki defa işaret etmişti. «Her kese muvafık olan her kesin mevcudiyetini temin edendir» (Ce qui conviend à tout, ce qui assure l'existance de tus.)

Adalet istemek, şahsında, faaliyetinde, ve mallarında himaye olunmağı talep etmektir. Kendi kendine icrayi adalet etmek, gerek ahval ve şerait gerek kendi faaliyeti itibarile kendisine ayrılan menafii kuvvetle tesis ve iade etmektir. İcrayi adalet etmek, her kese kendine ait olanı vermektir. Yani her kese, tamamiyeti cismaniye, maneviye ve maliyesi (in concreto) mürekkep olarak kabul olunan manada mevcudiyet hakkının bütün eşkâlini temin etmektir. makul ve doğru bir ücretten bahs olunduğu zaman ameleye yaşamağı ve idamei hayat etmeği temin eden şey anlaşılır. Bir zararın tazminatsız kalmaması doğrudur denildiği zaman zarara uğrayan mevcudiyet hakkının himaye olunduğu anlaşılır. Zararlar çoğaldıkça onu daha eyi telâfi ve tazmin için hususî kanunların müdahale ettikleri malûmdur. (Çalışms kazaları, harp zararı felâketzedelere yardım.) Bu kanunlar adildir. Çünkü mevcudiyetleri tehlikeye oğrayanların imdadına yetişiyorlar.

Ayni suretle işçilerin ihtiyarlık, hastalık, uzviyet mahrumiyeti hallerine karşı yapılan siğortanın doğruluk fikirlerinden inbias ettiği iddia olundnğu zaman hatıra gelen sebep daima ayni telekkidir. Yalnız bunun külfetini kim tahammül edecektir.? Suali karşısında münakaşa başlayor. Profösör (Ripert) mes'uliyetleri teşmil ve teşdit eden bazı kanunların hakikatta ancak siğorta kanunları olduğu ve mes'uliyet kanunları olmadığını çok müdekkikane bir tarzda işaret ederken tahakkuk etmek için zaman zaman yeni teknik telekkiler ihzar eden aynı adalet fikrinin kuvvetini göstermiş oluyor.

Bu mutaları bizi alâkadar eden sahaya nakledelim.

Taksimi a'mali rejimi altında vücut hakkı mürekkep manasile (in conereto yani fert tarafından cismanî ve manevi mamelekî temamiyein müteaddit eşkâlile iktisap olunduğu tarzda, her kes için ayni nisbet ve mikyasta değildir. Çünki her kes bundan böyle kendine has ve hemcinslerinden farklı ve onlara rakip ihtiyaç ve menfaatlere maliktir. Mevcudiyet hakkı herkes yanında aynı değildir. Dımağdaki tasavvurlar değişti. İktisadî plandaki tahavvül ve inkilâba febaan bunlar da tahavvüle oğradılar. Adalet te insan gibi ferdîdir. Ancak bu hadiseyi nazarı

61

dikkate almak şartile acquum un an'anevi tarifini anlamak mümkün olur: muhtelif münasebetler altındaki mevcudat arasında nisbî bir müsavat .... hakkaniyetin ve binnetice hakkın bu karışık ve çok ince olan telâkkisi için ne buluyoruz ? Esasen ve yalnız inkişaf etmiş olan iktisadî muta nazarında değil fikat tecanüsten ziyade ferdiyete doğru giden manevî ihtiyaçlara nazaran da iptidaî, mürekkep, alastikiyetsiz ve gayrı kâfi bir takım kaideler mecmuası.... Bu hak kuvvetlenmesi yavaş oldu. Çünkü her müessesenin hassası devam etmek ve eğer müessese onu doğuran ihtiyaçtan ayrılırsa hareketsizlik içinde tebellür etmektir. Hukuk da ilk defa buhran geçirmiştir teknik vasıta, tatmin edeceği ihtiyaçlara nazaran kâfi değildi. Onun için inkıta başladı. Yeni bir adalet talakkisi meydana çıktı. Hukukla tearuz etti. Bu hukuk oraya bazı zarurî farkları ithal etti. Şu suretle kifayetsizliğini giderdi. Bu yeni telâkki ile yeni kelime (equité) hakkaniyet vücut buldu.

Bu tebeddül ve tahavvülü zamana yerleştirmek ve ona takribi olarak bir devir tayin etmek gayri mümkündür. Onun hissolunur dereceye gelmesi için belki asırlar lâzım geldi. Ve aradaki fasıla da her intikal devresinde olduğu gibi bir az da gözü kapalı olarak hareket edildi fakatmeb' de ve münteha sağlam görünüyor. Arzettiğimiz sebepler, tarihi her hadisenin yeniden teessüsünde zarurî olan bazı tehlikelerden masun olmamakla beraber bize müsbet kaidelere faik bir adalet talâkkisini izah için kâfi derecede ciddi görünüyor.

Türk Temyiz Mahkemesi Kararları

.....

Eczai tıbbiye - Haczi kabil eşya

Mahalli: Geyve icra ve iflâs işleri tetkik mercii
Tarihi: 23 - 10 - 932 No. 1 1
Alacaklı: Burhan bey.
Borçlu: Eczacı Ahmet bey.

Temyiz edilen kararın hülâsası: kat'ileşmiş bir kıt'a ilâma müstenit takip talebi üzerine (300) küsur lira alacağın istifasını teminen borçlu Ahmet beye ait eczayı tıbbiyenin haczine dair ittihaz edilen karara karşı mumaileyh tarafından fesih talebile itiraz olunmakla mercice yapılan tetkikat sonunda: mevzu haciz muteber bulunduğundan bilbahis itirazın reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Ahmet bey.

TEMYİZ KARARI

Kararın temyiz müsted'isine 30-10-932 tarihinde tebliğ ve temyiz istidasının 5-11-932 tarihinde ita ve kayıt muamelesi ifa edilmesine göre temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalâa ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Eczanenin haciz münasebetile seddi yolsuz bir hareket ise de eczayı tıbbiyenin haczedilemiyeceği hakkında temyizen ser-

dedilen itirazlar icra ve iflâs kanununun 82 inci maddesindeki bentlerden birine istinat etmediği cihetle mümeyyezünbih kararın nakzı hakkındaki talep varit görülemediğinden ve temyiz tetkikatı haczin sureti icrasına teşmil edilemeyip yalnız cevaz ve ademi cevaz noktasına hasredilmek lâzımgeldiğinden nakız talebinin reddile usul ve kanuna uygun olan ve temyize mevzu teşkil eden tetkik mercii kararının 2004 numaralı icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfikan (tasdikına) ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 17-11-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Türk Temyiz Mahkemesi — Esas No. 1506
İcra ve İflâs Dairesi — Karar No. 1438

* * *

İhalenin feshi talebi

Mahalli: Aydın İcra ve iflâs işleri tetkik mercii

Tarihi: 31 - 8 - 932 No. 138

Alacaklı: Memiş ağa

Borçlu: Emin bey ve Kübra hanım

Temyiz edilen kararın hûlâsası: vaki takip talebi üzerine iki kıt'a senede müstenit 1690 lira alacağın tahsilini teminen haciz altına alınan emvali gayri menkulenin paraya çevrilmesi için yapılan ikinci açık artırma sonunda muayyen bedelle alacaklı üstünde bırakılmasına dair verilen karara karşı borçlulardan Kübra hanım tarafından fesih talebile itiraz olunmakla icra kılınan tetkikat neticesinde: kanunî müddetin mürurundan sonra itiraz edilmiş olduğundan bilbahis mutarızın ait olduğu mahkemeye müracaatta muhtariyetine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Kübra hanım

2595

Temyiz Kararı

Kararın temyiz müstedisine 31 - 8 - 932 tarihinde tebliğ ve temyiz istidasının 3 - 9 - 932 tarihinde ita ve kayıt muamelesi ifa edilmesine göre temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

İhalenin icra edileceği günü bildiren ilân sureti borçlulardan Kübra hanımın ikametgâhında birlikte sakin kocası Emin beye tebliğ edilmiş olmasına göre mumaileyhanın keyfiyete ihale gününde ıttılaı lâzım gelip 21 ağustus 933 tarihinde vaki olan mezkûr ihalenin feshi talebile mumaileyha tarafından verilen şikâyetname mercice ancak 28 ağugtos 932 tarihinde ita edilmek suretile mülga 1424 numaralı kanunun 18 inci maddesinde yazılı beş gün geçmiş olduğu anlaşıldığından temyizen serdedilen itirazların reddile usul ve kanuna uygun olan mümeyyezünbih kararın 2004 numaralı icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfikan tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 1 - 10 - 932 tarihinde ekseriyetle karar verildi.

Türk Temyiz Mahkemesi Esas No. 1062
İcra Ve İflâs Dairesi Karar No. 1026

* * *

Hacze itiraz - Müddet

Mahalli : Yenişehir İcra ve İflâs işleri tetkik mercii
Tarihi 21 - 9 - 932 No. 931 - 39
Alacaklı : Ali efendi
Borçlu : Müteveffa Hacı Caferin Mehmet veresesi
Temyiz edilen kararın hülâsası : vaki takip talebi üzerine bir kıt'a ilâma müstenit 498 lira alacakla masarifi sairenin

temini istifası zımnında haciz altına alınan hanenin paraya çevrilmesi için yapılan açık artırma sonunda muayyen bedelle alacaklı üstünde bırakılmasına dair ittihaz edilen karara karşı borçlular tarafından fesih talebile şikâyet olunmakla icra kılınan tetkikat neticesinde : alacağın kesbi kat'iyet etmiş ilâma müstenit bulunduğundan ve ihalei kat'iyesi yapılan hanenin mesken olarak vereseye terk ve tahsis edileceğine dair kanunda sarahat mevcut olmadığından ve muamelâtı icraiyenin kanuna uygun bir surette ifa kılındığı anlaşıldığından bahsile şikâyetin reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : Mehmet kızı Behiye hanım

Temyiz Kararı

Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu görüldükten ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalâa ve tetkik edilip iş anlaşıldıktan sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Hanenin haczine borçlular tarafından ittilâ hasıl olduğu tarihten itibaren mesken olmak itibarile satılması caiz olmadığına dair mumaileyhler tarafından mülga 1424 numaralı kanunun on sekizinci maddesinde yazılı beş gün müddet içinde şikâyet vukubulmayıp haciz kat'ileşmiş ve ihale yapılmış ve ihaleden sonra buna müteallik şikâyet mesmu bulunmamış olmasına göre mumaileyh borçlular tarafından temyizen serdedilen itirazlar varit olmadığından cümlesinin reddile usul ve kanuna uygun olan mümeyyezünbih kararın 2004 numaralı İcra ve İflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfikan tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 1 - 10 - 932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Türk Temyiz Mahkemesi Esas No. 1088
İcra ve İflâs Dairesi Karar No. 1028

* * *

2597

Fazla mal haczi memnuiyeti

Mahalli : Salihli İcra ve İflâs işleri tetkik mercii.
Tarihi : 20 - 8 - 932 No. 1919
Alacaklı : Rıza ve Eyüp Sabri ve Süleyman Sabri Beyler,
Borçlu : Akif ağa.

Temyiz edilen kararın hülâsası : Vaki takip talebi üzerine resmî senede müstenit alacağın tahsilini teminen haczedilmiş olan gayri menkul emvaldeki hissenin paraya çevrilmesi için yapılan ikinci açık artırma sonunda muayyen bedelle alacaklılar üstünde bırakılmasına dair verilen karara karşı borçlu tarafından fesih talebile şikâyet edilmekle icra kılınan tetkikat neticesinde : Haciz ve kıymet takdirine müteallik zabıt varakaları usulen borçluya tebliğ edildiği halde müddeti kanuniyesi içinde itiraz etmediğinden ve yapılan ikinci artırma ve ihalenin usul ve kanuna muvafık bulunduğundan ve saireden bilbahis şikâyetin reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Akif ağa.

Temyiz Kararı

Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu görüldükten ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalâa ve tetkik edilip iş anlaşıldıktan sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü :

Haciz zabıt varakasına ve kıymet takdirine ve artırma ilânına karşı borçlu tarafından kanunen muayyen beş gün müddet içinde şikâyet serdedilmemiş olmasına göre temyiz lâyihası mündericatından bu noktalara matuf olan itirazlar mesmu olamazsa da haczi isteyen alacaklıların ana ve faiz ve masraflar dahi dahil olduğu halde alacaklarını karşılayacak mikdardan fazla mal haczedilmesi mülga 1424 numaralı İcra ve İflâs kanununun 76 ıncı maddesinde sarahaten men'edildiği halde 6000 küsur liradan ibaret olan alacak için muhammen kıymeti 31000 küsur liraya baliğ olan arazi

hissesinin tamamen haciz altına alınıp satılması yolsuz iken tetkik mercii tarafından bu noktanın nazara alınmaması usul ve kanuna muhalif ve mezkûr lâyıha mündericatından yalnız bu noktaya taallûk eden itiraz bu itibarla varit olduğundan mümeyyezünbih kararın zikrolunan sebebe mebni 2004 numaralı icra ve iflâs kanununun 366 ve hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 inci maddelerine tevfikan (nakzına ve aşağıda yazılı masrafın ileride haksız çıkacak tarafa aidiyetine 1 - 10 - 932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Türk Temyiz Mahkemesi Esas No. 1056
İcra ve İflâs dairesi Karar No. 1025

* * *

İflâs kararına itiraz

Mahalli; Nevşehir asliye mahkemesi hukuk dairesi

Tarihi: 29 - 8 - 932 No. 235 - 190

Alacaklı: Ziraat Bankası nevşehir şubesine izafeten memuru Sami B.

Borçlu: Hacı Mehmet ve Veli ve Lûtfi Efendiler

Temyiz edilen kararın hulâsası: İki kıt'a emre muharrer senede müstenit alacak hakkında iflâs yolile vaki olan takip semeresiz kaldığından ve borç halen ödenmediğinden bilbahis, borçluların iflâslarına karar verilmesi, alacaklı banka namına memuru tarafından talep edilmekle icra kılınan tetkikat ve muhakeme neticesinde:

İlâmda yazılı esbaba binaen her üç borçlunun iflâsına karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Veli ve hacı Mehmet Efendiler.

Temyiz kararı

Kararın temyiz müstedisine 6-9-932 tarihinde tebliğ ve temyiz istid'asının 13 - 9 - 932 tarihinde ita ve kayıt muamelesi ifa edilmesine

göre temyiz talebinin müddeti içinde vuku bulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas kakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

İflâs hükümlerine karşı temyize müracaat halinde iflâs kararı tahsile mütedair hükmü mutazammın olmamak ve maamafih iflâsı istilzam eden borç mahkûmunbih kabilinden addedilse dahi İflâsına karar verilen kimse tarafından hukuk usulü muhakemeleri kanununun 443 uncü maddesinde yazılı şartlar ifa edilememek ve iflâs işlerinde haciz umumî olmak itibarile mezkûr maddenin iflâsa karşı vaki olan temyizlerde icranın tehiri talebine tatbikı mümkün olmamakla beraber hadisede borç hiç bir suretle temin edilmemiş ve iflâs kararları icra ve iflâs kanunu hükmünce hemen icra ve ilân edilmesi lâzım gelen mukarrerattan bulunmuş olmasına göre varit olmıyan tehiri icra talebinin reddine ve temyizin esasına gelince: temyiz müsted'ileri Hacı Mehmet ve Veli efendiler ticaretle meşgul ve ticaret odasında mukayyet iken Ticareti terkettiklerine dair usulü dairesinde ilânat yaptırmamış olmalarına ve usulen ticareti terkettikleri farz ve kabul edilse bile mülga 1424 numaralı kanunun 32 ve 2004 numaralı icra ve iflâs kanununun 44 üncü maddelerinde yazılı bir sene içinde iflâs yolile takip edilmiş bulunmalarına ve mumaileyhlerin başka kimselerden alacaklı olmaları mümeyyezünaleyh ziraat bankasına karşı olan borçlarını ödememelerinden dolayı iflâslarına bir mani teşkil edemiyeceğine göre mumaileyhler tarafından temyizen serdedilen itirazlar varit olmadığından cümlesinin reddile usul ve kanuna uygun olan mümeyyezünbih iflâs şeklinin 2004 numaralı icra ve iflâs kanununun 366 ve hukuk usulü muhakemeleri kanununun 438 inci maddelerine tevfikan tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müstedisinden alınmasına 3-10-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Türk Temyiz Mahkemesi Esas No. 1118
İcra ve İflâs dairesi Karar No. 1046

* * *

İflâs talebinin reddi

Mahalli: Trabzon hukuk hâkimliği
Karar tarihi: 14 - 8 - 932 No: 721 - 267

Alacaklı: İş Bankası Trabzon şubesi.

Borçlu: Hakkı ve Harun efendiler

Temyiz edilen kararın hulâsası: Müekkili bankanın cirolu bir kıt'a senet mucibince Hakkı ve Harun efendiler zimmetinde matlubu bulunan 600 lira hakkında tebliğ ettirdiği ödeme emrine karşı vuku bulan itiraz ret ve bu baptaki karar temyizen tasdik edildiği halde borcun henüz ödenmediğinden bilbahis mumaileyhim Hakkı ve Harun efendilerin iflâslarına karar verilmesi alacaklı banka vekili tarafından talep olunmakla icra kılınan tetkikat ve muhakeme neticesinde : ilânda yazılı olduğu üzere iflâs talebinin reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : İş bankası Trabzon şubesi vekili umumisi avukat Kemal bey.

Temyiz kararı

Kararın temyiz müsted'isine 29 - 8 - 932 tarihinde tebliğ ve temyiz istidasının 1 - 9 - 932 tarihinde ita ve kayıt muamelesi ifa edilmesine göre temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalâa ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Takibe esas tutulan senette vade gösterildiği gibi senedin ihtiva ettiği 600 liranın Ağa zade Halil efendi emrine ödenmek üzere borçlanıldığı sarahaten yazılıdır. Binaenaleyh senet Ticaret kanununun 604 ve 605 inci maddelerine göre emre muharrer senet mahiyetini haizdir. Esasen poliçe ve emre muharrer senet ve çeklere mahsus yolda vaki olan takibe karşı böyle bir itiraz serdedilmemekle ve ödeme emrine karşı borçlu tarafından sepkeden itirazlar mahkemece reddedilip bu baptaki karar temyizce tasdik edilmek suretile kat'iyet kesbetmiştir. Bu suretle hasıl olan kazıyei muhkemeden sonra iflâs davasında senedin talili ve bu yoldaki itirazların istimaı caiz görülemez. Borçlulardan Kalaycı zade Harun Efendinin esnaf sicillinde mukayyet bulunmaması mumaileyhin iflâsa tabi kimselerden sayılmamasını istilzam etmez. Çünki ticaret odasının buna mütedair olan cevabî müzekkeresinde mumaileyh Harun efendinin silâh bayiliği yapmakta olduğu sarahaten beyan olunmuştur. Ticaret kanununun 14 üncü maddesi mucibince iflâsa tabi tutulmiyan küçük tüccar bu gibiler olmayıp ancak mezkûr kanunun 13 üncü maddesinin şumulü dairesine girebilen yani ticareti nakdi sermayesinden ziyade bedeni mesaisine müstenit olan kimselerdir. Cirantanın tüccar olup olmaması tüccar olan borçlulara karşı hamil alacaklı tarafından vaki olan iflâs talebine karşı kanunen hiç bir tesiri haiz değildir. Emre muharrer senedin tahsil için vaki olan cirosu ticaret kanunu-

nun 606 ıncı maddesinin matufunaleyhı olan mezkûr kanunun 543 üncü maddesi mucibince hamil olan bankaya mezkûr senetten mütevellit bütün hakları kullanmak salâhiyetini vermiştir. Hadiseye tatbiki lâzımgelen kanunun hükümleri bu merkezde olduğu ve borçluların itirazlarının reddi hakkındaki mahkeme kararı temyizen tasdik ile kat'ileştiği ve borç dahi mümeyyezünaleyhler tarafından henüz ödenmemiş olduğu halde yazılı olduğu üzere bazı mütalâalar serdile iflâs talebinin reddine karar verilmesi yolsuz ve temyizen serdedilen itirazlar bu noktalarda varit olduğundan mümeyyezünbih hükmün zikrolunan noktalarda kanuna muhalefetinden dolayı 2004 numaralı icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfikan nakzına ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 3 - 10 - 932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Türk Temyiz Mahkemesi Esas No. 1128
İcra ve İflâs dairesi Karar No. 1047

* * *

İtiraz müddeti – Ret kararı

Mahalli: İstanbul İcra hâkimliği.

Tarihi: 28-9-932 No. 3576

Alacaklı: Hacı Rifat efendi

Borçlu: İsmail Haydar bey.

Temyiz edilen kararın hulâsası: Bir kıt'a kira mukavelenamesine müstenit takip talebi üzerine mecur lokanta ve odaların hitamı vadeye mebni tahliyesi hakkında tebliğ edilen icra emrine karşı borçlu tarafından vukubulan itirazın müddet mürurundan dolayi reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: İsmail Haydar bey,

TEMYİZ KARARI

Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu görüldükten ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edilip iş anlaşıldıktan sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldür.

16 Eylûl 932 tarihi Cuma gününe tesadüf etmesine göre itiraz kanunî müddet içinde vaki olduğundan usulen tetkiki lâzımgeldiği halde yazılı olduğu üzere itirazın müddet mürurundan dolayı reddine karar verilmesi usul ve kanuna muhalif ve temyizen serdedilen itirazlar bu itibarla varit olduğundan mümeyyezünbih kararın 2004 numaralı İcra ve İflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfikan nakzına ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 19-11-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Türk Temyiz Mahkemesi Esas No. 1502
İcra ve İflâs Dairesi Karar No. 1441

* * *

İtirazın tetkiki — Müddet

Mahalli: İzmir icra hâkimliği.

Tarihi: 27-10-932 No. 5710

Alacaklı: Yunus bey.

Borçlu: Mehmet efendi.

Temyiz edilen kararın hûlâsası: Vaki takip talebi üzerine bir kıt'a ipotek senedine müstenit 1040 lira alacağın tesviyesi lüzumuna dair tebliğ edilen ödeme emrine karşı borçlu tarafından itiraz ve alacaklı vekili canibinden de mezkûr itirazın ref'i talep olunmakla Mercice yapılan tetkikat ve mürafaa sonunda borçlu senedi ikrar etmiş olduğundan bilbahis itirazın ref'ine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden Mehmet efendi

TEMYİZ KARARI

Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

İtiraz kanunen muayyen müddet içinde yapılmamış iken tetkiki

cihetine gidilmesi yolsuz lse de mümeyyezünbih karar binnetice itirazın diğer kanunî sebeplere müsteniden reddini mutazammın olmasına göre temyiz lâyihasında serdedilen itirazlar varit olmadığından cümlesinin reddile binnetice usul ve kanuna uygun olan mümeyyezünbih kararın 2004 numaralı icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfikan tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 19-11-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Türk Temyiz Mahkemesi Esas No. 1526
İcra ve İflâs Dairesi Karar No. 1440

* * *

Temyiz kabiliyetsizliği

Mahalli: İzmir icra hâkimliği.

Tarihi: 30-6-932 No. 2288

Alacaklı: Hayim Malki efendi.

Borçlu: Mehmet Ali efendi.

Temyiz edilen kararın hûlâsası: Vaki takip talebi üzerine emtia bedelinden mütevellit 138 lira 96 kuruş alacağın tesviyesi lüzumuna dair tebliğ edilen ödeme emrine karşı borçlu tarafından vukubulan itirazın muvakkaten ref'ine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Mehmet Ali efendi

TEMYİZ KARARI

Mümeyyezünbih kararın suduru ve temyiz istidasının itası tarihlerinde henuz mer'i bulunmuş olan mülga 1424 numaralı kanunda bu gibi kararlar kabili temyiz olmayıp mezkûr kanunun 6 ıncı maddesi hükmünce kat'î olmasına mebni bu baptaki temyiz talebinin reddine ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 1 - 12 - 932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Türk temyiz mahkemesi: Esas No: 1656
İcra ve iflâs dairesi : Karar No: 1587

Tashihi karar

Edvart Çıknavariyan efendi ile Mehmet Rıfat ve Mehmet Nuri efendilere mütaallik olmak üzere Istanbul asliye mahkemesi birinci hukuk dairesinden ita kılınan 9 - 6 - 932 tarih ve 129 - 371 numaralı ilâmın ledettemyiz tasdikına dair mülga icra ve iflâs işleri tetkik hey'etinden mu'ta 15 - 8 - 932 tarih ev 844 - 755 numaralı ilâm aleyhinde mumaileyhima Mehmet Rıfat ve Mehmet Nuri efendiler tarafından verilen tashihi karar arzuhali evrakı müteferriasile birlikte mütalâa ve tetkik olunduktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü.

İcra ve iflâs kanununa göre temyiz edilen kararların tetkiki için mülga 1424 numaralı kanun mucibince teşkil edilen mülga hey'et tarafından tetkikatı temyiziye neticesinde verilen kararlar mezkûr kanunun 338 inci maddesinde kat'î olarak tavsif edilmiş olmasından ve icra işlerine ait temyiz içtihatlarının muta' olmak üzere tamimi yine mezkûr kanunun 16 ıncı maddesinde sarahaten yazılı olmasından anlaşıldığı üzere o gibi kararlar aleyhine tashihi karar caiz olmadığından bu baptaki tashih talebinin reddine ve aşağıda yazılı masrafın tashih müsted'isinden alınmasına 1 - 12 - 932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Türk temyiz mahkemesi Esas No: 1648
İcra ve iflâs dairesi Karar No : 1589

* * *

Vazife ve salâhiyet

Mahalli : Mustafa Kemal paşa Asliye Mahkemesi Hukuk Dairesi

Tarihi : 13 - Temmuz - 932 No.174

Alacaklı : Tüccardan İsmail Efendi

Borçlu : Bakkal Şaban Efendi

Temyiz olunan kararın hülâsası : bir kıt'a bono mucibince borcu olan 200 lirayı yapılan icraî takibe rağmen tediyeden imtina eden Şaban efendi hakkında iflâs kararı verilmesi alacaklı tarafından talep olunması üzerine icra kılınan tetkikat ve muhakeme sonunda

mezkûr talebin salâhiyetsizlik noktasından reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden ; İsmail Efendi vekili Hüsnü Bey

Temyiz Kararı

Karar temyiz müsted'isine 5-10-932 tarihinde tebliğ ve temyiz istidasının 9-10-932 tarihinde ita ve kayıt muamelesi ifa edilmesine göre temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalâa ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Borçlu Şaban efendinin merkezi muamelâtı Kemalpaşa kazası dahilinde bulunduğu ve iflâs taleplerinin salâhiyetli mercii bu itibarla mezkûr kaza mahkemesinden ibaret olduğu halde kanuna yanlış mana verilerek yazılı olduğu üzere salâhiyetsizliğe dair karar ittihaz olunması usul ve kanuna muhalif ve temyizen serdedilen itirazlar varit olduğundan mümeyyezünbih kararın 2004 numaralı icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfikan nakzına ve aşağıda yazılı masrafın ileride haksız çıkacak tarafa aidiyetine 8-11-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Türk Temyiz Mahkemesi Esas No. 1408
İcra ve İflâs dairesi Karar No. 1336

* * *

Nafakadan hapis – İtiraz müddeti

Mahalli : Kırklareli İcra ve İflâs işleri tetkik mercii.

Tarihi : 18 - 10 - 932 No.

Müşteki Zübeyde Hanım.

Maznun : Lâtif ağa.

Temyiz edilen kararın hülâsası : Nafaka vermeğe mahkûm edilmiş olan kocası Lâtif Ağanın ilâmda gösterilen ödeme şartlarına riayet etmediğinden bilbahis mumaileyh hakkında hapis kararı verilmesi

müştekiye Zübeyde Hanım tarafından talep olunması üzerine Mercice tarihinde tebliğ edildiği halde temyiz istidası 2 - 11 - 932 tarihinde bu hususta yapılan tetkikat ve duruşma sonunda: ödeme şartlarına riayet etmediği anlaşılan maznun Lâtif Ağanın yirmi gün müddetle hafif hapse konulmasına karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : Lâtif Ağa.

Temyiz Kararı

Mümeyyezünbih hüküm temyiz müsted'isine 24 Teşrinievvel 932 ita ve kaydedilmiş olmasına göre İcra ve İflâs kanununun 353 üncü maddesinin tayin ettiği beş gün müddet geçtikten sonra verildiği anlaşılan mezkûr istidanın reddine ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müsted'isinden alınmasına 8 - 11 - 932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Türk Temyiz Mahkemesi Esas No. 1407
İcra ve İflâs dairesi Karar No. 1335

İsviçre Federal Mahkeme Kararları

Gayri kanunî rekabet - Ayni keşif te iki rakip mahsulün gayri kabili nüfuz olduğuna dair verilen üç tasdikname - müddeaaleyh tarafından kendisinin işine yarayan tasdiknamenin mevkii tedavüle vaz'ı - Gayri meşru manevraların menine mütedair dava - Davanın kabulü.

Borçlar kanunu 45, 48.

Kararın hulâsası:

1 — Reklâm maksadile rakip iki mahsulün mukayesesi; mukayese sahih ve maddî mu'talara istinat ettiği takdirde caizdir. Bu mukayese ve onun neşri, mukayese ancak muvakkat veya gayri tam olsa da yine caizdir. Elverir ki mukayesenin mahdut olan şümulü alâkadarlarca tanılabilecek halde olsun.

(Esbabı mucibe 1)

2 — İki mahsulün yapılan bir ve ayni keşifte müteaddit tecrübelere tâbi kalmalarına ve yekdiğerinden farklı neticeler tevlit etmelerine ve muhtelif tasdiknamelerde bu neticelerin tesbit edilmesine rağmen tarafların birinin kendi mahsulünün reklâmı için diğerlerini meskût bırakarak münhasıran kendi işine en elverişli olan tasdiknameyi istimal eylemesi hüsnü niyet kaidelerine muhaliftir. Neşrolunan o tasdiknamenin metninden onun diğer tasdiknamelere mülhak olduğu sarahaten anlaşılsa bile bu tarzı hareket yine gayrı meşrudur.

(Esbabı mucibe 1)

3 — Borçlar kanununun 48 inci maddesi gayri meşru hareketlerin men'ini tâlep için müddeiyi müşterilerinin tenakus ettiğini isbat külfetine tabi tutmamışdır. Böyle bir delil ancak tazminat itası halinde aranır.

(Esbabı mucibe 2)

4 — Borçlar kanununun 55 inci maddesine kıyasen, kendi tarafından verilen salâhiyetlerin 48 inci maddeye tevfikan bir davaya mahal vermemesi için hal ve maslahatın icap ettirdiği bütün dikkat ve itinada bulunduğunu isbat etmiyen patronlar aleyhine de istihdam ettiği kimselerin kusurlarından dolayı gayri meşru hareketlerin men'i talep ve dava olunabilir.

Hadise

Altstetten de Kaspar winkler ve şürekâsı (Siko 1) namile çimento ve betone ilâve olununca onlara havaların nufuzuna mukavemet temin eden bir madde imal ve bey etmektedir. Yine ayni şehirde Lsaudaud haek ve Farben werke anonim şirketi de 1929 dan beri (Toxoment) isminde rakip bir maddenin mümessilliğini yapmaktadırlar. Müddeaaley şirketin heyeti idare azasından olan ve (Reassurans) İsviçre şirketinin müdürlerinden bulunan bir zat, 1924 senesi nihayetine doğru (Reassurans) şirketine ait bir binanın inşası münasebetile (Toxoment) maddesi diğeri kadar betona suyun nufuzuna mani olduğu taktirde onu istimal edeceğini söyledi. Mimarların talebi üzerine Federal mühendis mektebi lâboratuvarlarında (Toxoment) ve (Siko 1) in muhtelif tecrübeleri yapıldı. Tecrübeler terkip maddelerine ve onların eskiliklerine taallûk ediyordu. Lâboratuvar neticeleri 27 kânunuevvel 929 ve 13 kânunusani ve 14 kânunusani 930 tarihli üç kıt'a raporda tesbit etti. Bu raporların sonuncusu sarahaten (13 kânunusani 930 tarihli vesikaya zeyildir.) kaydını ihtiva ediyordu.

Birinci rapor ayni zamanda her iki maddenin lehinde idi. İkinci ve üçüncü raporlar Toxement maddesinin lehinde bulunuyorlardı. Mimarlar bu tasdiknameleri müddeaaleyhe verdiler. Bu müessesenin seyyah memurları Toxement için müşterileri kazanmak emelile bu son 14 kânunusani 930 tarihli tasdiknameyi bazı müşterilere gösterdiler ve müşterilere 27 kânunuevvel 929 ve 13 kânunusani 930 tarihli tasdiknamelerden malûmat vermediler.

Kaspar winkler ve şürekâsı müessesesi müddeaaleyhin hüsnü niyet kaidelerine muhalefet ettiğini ve müşterilerini kaçırdığını iddia etmektedir. Bunun için Lsandaud Lake ve Farben werke anonim

şirketi aleyhine ikamei dava etti. Müddeaaleyh davanın reddini talep etti.

Zürih ticaret mahkemesi davayı varit görerek müddeaaleyhi ceza tehdidi altında 14 kânunusani 930 tarihli tasdiknameyi, 27 kânunuevvel 929 ve 13 kânunusani 930 tarihli tasdiknamelerden ayrı olarak neşrini menetti ve tekerrür halinde müddeaaleyhi ceza mahkemesine sevk edeceğini ihtar etti.

Müddeaaleyhin Federal temyiz mahkemesine vaki olan müracaatı reddedildi

Esbabı mucibe

1 — Federal temyiz mahkemesi evvelce de noktai nazarını beyan etmişti. Hakikî mutalara müstenit olmak şartile bir maddenin evsafını rakip diğer maddenin evsafila afakî olarak mukayese ve kıymetini meth etmek ticarette kanunen mesag olan reklâm hududunu tecavüz etmez. Zürih ticaret mahkemesi, tamamen afakî esaslara İstinat eden ve rakip bir müessesenin aleyhinde olan ve rakip maddenin bazı kusurlarını meydana koymakla umumî intibaat haleldar veya tahrip edilen mukayeseli keşif raporunun reklâm maksadile neşir ve tamimine cevaz olduğunu beyan etmekte tamamen haklıdır. Binaenaleyh raporlar bu maddelerin ve haiz oldukları evsafın neden ibaret oldukları kat'i olarak tayin ve onlar üzerinde umumî bir mütaleayı ihtiva etmediği için hadisede tam manasile bir keşiften bahsolunamaz. Filhakika bu raporlar yalnız bazı tecrübelerin neticelerini beyan etmektedir ve bu netice temim olunamaz ve şahit sıfatile istima olunan lâboratuvar direktörü Profesör Ros da bu suretle ifadede bulunmuştur, Hatıra şu sual gelebilir: Bu müşahedelerin, tecrübelerin mevzuunu teşkil eden maddelerin kıymeti hakkında bir fikir edinmeye müsait olmadığına göre acaba bu nevi raporlardan ticarî reklâmlarda istifade olunamaz mı? Zürih ticaret mahkemesi esbabı atiyeden dolayı bu sualin tasdiki cihetine gitti: Tatbikatta bazı madde ve mahsüllerin kıymetini takdir için bu nevi tasdik ve müşahedelere müracaat mutattır. Binaenaleyh bu müşahedelerin reklâm maksadile istimaline itiraz olunamaz. Fakat bu noktai nazar ancak müşteri tedariki maksadile kendilerine bu tasdiknamelerin gösterdiği halkın, bu tasdiknamelerin şumulünün mahdut olduğuna yani bu neticelerin muvakkat ve tesadüfî olduğuna ıttıla etmiş olduğu müddetçe sahihtir. Eğer şahit (Ros) nın ifadesine bakılırsa hadisemiz bu suretle cereyan etmiş gibi görünmeyor. Filhakika rakip iki maddenin münakkit tetkiklere maruz kalmasına ve bundan muhtelif neticeler elde edimesine rağmen taraflardan birinin kendisine en elverişli tasdiknameyi yakalayarak onu tamamen kendi reklamına tahsis ile diğer neticeleri meskut bırakması şayanı kabul olamaz tecrübe-

lerin terkibatına ve eskiliğine taallûk ettiği şübhesizdir. Bununla beraber ticaret mahkemesi şahit (Ros) nin ifadesine istinaden muhtelif tasdiknamelerin bir kül teşkil ettiğini ve alâkadar bir kimsenin ancak aynı zamanda bu üç tasdiknameyi görerek bir fikir edinilebileceğini ve esasasen bu üç müşahedenin bir ve ayni talebin neticesinde vücuda geldiğini tesbit etmiştir. Bu bir fili tesbitidir. Ve dosyadaki evrakı saire ile tezat teşkil etmedikçe temyiz mahkemesini takyit eder. Müddeaaleyh bu neviden bir tezadı ileriye sürüyor. Şahit (Ros) diyor ki (her üç tecrübe filhakıka ayni talebe aittir. Fakat teferruata gelince ayrılabilirler.) Müddeaaleyh bundan şahit (Ros) nın ifadesile ticaret mahkemesinin kararının gayri kabili telif olduğunu intaç ve iddia ediyor.. Bu noktai nazara iltihak edilemez. Ticaret mahkemesi bir şahidin ifadesinin üç tecrübenin ayni talebine ait olduğunu beyan eden kısmına istinat etmekte tamamen haklıdır. Mösyö (Ros) zaten istima sırasında şu cümleyi ilâve etmişti (eğer iş müstacel mahiyeti haiz olmasaydı tecrübelerin şeklen bile ayrılmaması, fakat neticelerin ayni bir vesikada tesbit edilmesi muhtemeldi.)

Şahit bundan başka aletle yapılan tetkikın neticesinin daima doğru olduğunu fakat bu neticenin tesadüfî olabileceğini de ilâve etmişti. İşte bunun içindir ki tecrübeler teaddüt ettirilmişti. Maddenin az çok tesadüfî olan terkibi ve onun eskiliği neticeye tesir edebilirdi. Ve tecrübeye tahsis edilmiş maddelerin istimali de bu tehlikeyi bertaraf edebilirdi. Fakat bu şerait dahilinde müddeaaleyhin seyyah memurları kendi müesseselerine daha elverişli olan yalnız 14 kânunusani 930 tarihli tasdiknameyi müşterilere göstermekle hüsnü niyet kaidelerine muhalefet etmişlerdir. Müddeaaleyh (13 kânunu sani 930 tarihli vesikaya zeyildir) tabirinden heman her kesin daha evvelce de tecrübelerin yapıldığını anlayabileceğini ve mevzubahs müşterilerin eğer iş kendilerini alâkadar etmiş ise daha evvelki tasdiknamelerin de gösterilmesini isteyebileceklerini de'faten dermeyan edemez. Şahit (Ros) istimaı sırasında suyun nufuzuna müsait olup olmadığını tetkik edecek yalnız bir ehli vukufun bile zeyl olan raporun kat'î neticeyi ihtiva etmediğini ve umumileşmeğe ehliyeti olmadığını anlayacağını beyan etmiştir. Fakat bu nevi ehli vukuflar azdır. Bilhassa mimarlar bunlar meyanına giremezler. Bundan son raporun başındaki fıkraya esaslı bir ehemmiyet atfedilemeyeceği neticesi çıkar. Hatta bu fıkraya dikkatli bazı müşterileri 13 kânunu sani 930 tarihli tasdiknameyi de istemeğe sevk etse bile müddeaaleyhin seyyah memurlarının tarzı hareketleri gayri meşru olmak sıfatını gaip etmez. Filhakika ilâve olunan fıkradan evvelce 27 kânunu evvel 929 tarihindedir. Her iki taraf için müsait bir tasdiknamenin verildiği istihraç olunamaz. Bundan başka eğer seyyah memurlar yalnız ilâve olunan fıkrayı göstermişlerse bu belki de evvelki raporlara olan atfın müşterilerin na-

zarından kaçacağını yahut müşterilerin diğer raporların gösterilmesinden vaz geçeceklerini düşündükleri içindir. Öyle olmasaydı seyyah memurlar yalnız mülhak fıkrayı göstermekle iktifa etmezlerdi.

2 — Müddeaaleyh bundan başka müddeinin 14 kânunu sani 930 tarihli tasdiknamenin mevkii tedavüle vaz'ından dolayı bir müşteri bile gaip etmediğini def'aten ileriye sürmektedir. Borçlar kanununun 48 inci maddesine müsteniden ikamei dava için böyle bir delil iraesine meccuriyet yoktur. Eğer tazminat talebi yoksa yalnız müşteri kaçırmak tehlikesinin mevcudiyeti kâfidir. Fakat müddeaaleyh zarar ve ziyan talep etmemiştir. Bundan müddeaaleyhin seyyah memurlarının hareketlerinin müddei için bir tehlike teşkil ettiğini kabul etmek lâzımdır.

3 — Bu tarzı hareketin uzuv sıfatını haiz olmayan seyyah memurlar tarafından yapılmasının ehemmiyeti yoktur. Filhakika Alman hukukunun kabul ettiği tarzı halle muhalif olarak (Revhsgezetz gogen unlauteren vouttebewerle) 3 fıkra 13 madde İsviçre hukukunda muhalif bir hüküm bulunmadıkça bir müessesenin müstahdem veya vekilleri bu gayri kanunî rekabeti müstelzim harekâtta bulundukları takdirde müessese sahipleri aleyhine bu suretle meni muaraza davasının kendiliğinden doğacağını kabul edilemez. Müşabeheti itibarile borçlar kanununun 55 inci maddesinin esas olan prensibini tatbik ederek bu davanın ancak patronun bu nevi harekata mani olmak için hal ve maslahatının icap ettirdiği bütün dikkat ve itinayı sarfedildiğini ispat edememesi halinde mevcut olduğu kabul edilmek lâzımdır. Filhakika üçüncü şahıslara bazı vazifeleri tevdi eden patron onların bu salâhiyetleri gayri meşru harekâtın men'i davasını celp edecek tarzda istimal etmelerini men etmekle mükelleftir. Müddeaaleyh kendini kurtaracak bir delil ikame etmiş değildir. Ve tecrübe neticesini mübeyyin raporun reklâm maksadile istimalin kendisinin muvafakatile olduğu şüphesizdir. Aksi takdirde bu tasdiknamenin niçin seyyahlara verildiğinin sebebi anlaşılamazdı. Her halde müddeaaleyh seyyah memurlarına bu tasdiknamelerin tarzı istimali hakkında sahih talimat vermekle mükellefdi. Bilhassa müşterilere yalnız kendine elverişli olan raporu göstermenin doğru olmadığı hakkında onların nazarı dikkatlerini celp etmeğe mecburdu. Filhakika bu nevi bir hareketin seyyah memurları aldatacak mahiyette olduğu doğru gibi görünüyor Müddeaaleyhin böyle bir talimat verdiği isbat edilememiştir. Zaten müddeaaleyh seyyah memurlarının şu tarzı hareketlerinin gayri meşru olmadığını iddia edip dururken onun ikame edeceği böyle bir delil de şayanı kabul olamazdı.

26 Kânunu sani 932

Mütercimi

İ. Hakkı

Zürih mahkemesi kararlarından

Borçlar kanunu: 320

İşçinin san'atının icabı olarak kendisine tahsis olunan mahalde münhasıran ve daimî surette çalışmağı talebe salâhiyeti yoktur.

Müddei berber, müddeaaleyhten mumaileyhin kendisini ihbardan dört hafta evvel o zamana kadar çalıştığı kadın berber salonundan alıp erkek salonuna yerleştirdiğinden ve bu suretle kazancının tenakuz edildiğinden bahisle tazminat dava etmektedir.

Dava aşağıdaki sebeplerden dolayı ret olunmuştur. İşçiyi kendisinin münasip gördüğü mahalde en zıyade işine yarayacak surette tavzif etmek esas itibarile iş sahibinin hakkıdır. O yalnız bunu izaç maksadile yapamaz. Burada müddei esasen erkek berberi sıfatile alınmıştır.

Eğer müddei uzun müddet kadın berberi sıfatile çalışmış ise, bu ona münhasıran bu vazifede çalışmak hakkını iktisap ettirmez. Onun tekrar erkek salonunda çalışacağını düşünmesi lâzımdı. Hadise izaç maksadı da mevzu bahs olamaz. Çünki bu tebdil, müddei tarafından ihbardan dört hafta evvel vaki olmuştur. Müddei bidayeten yeni vazifesini sukutla kaşılaşdığı halde vakti geçtikten sonra bu iddiayı dermeyan etmektedir. Eğer yeni vazife kendi işine gelmeyorsa derhal müddeaaleyhe ihbar edebilirdi.

Zürih mahkemesi: 1927

Mütercimi

İ. Hakkı